

A TISZTELT HÖLGYVILÁGNAK.

A Grands Magasins du Printemps Párisban, tisztelettel tudatják, hogy valamennyi új kelme az őszi és téli időre immár megérkezett. 4802

Az általános tárgy-jegyzék francia és német nyelven szeptember 25-ike táján fog megjelenni, és mindenkinek ingyen és bérmentve megküldetik. Sziveskedjenek az illetők ez iránt bérmentes levélben a következő helyre fordulni: Grands Magasins du Printemps, 70, Boulevard Haussmann.

Ifjúság! szépség!



Ajánlásmentő hölgyeknek az egyedül ártalmatlan, kitűnő szépségfőrtő szer: RAVISSANTE

dr. Lejosse-t Párisban. A legjellegesebb és legmegbízhatóbb szépségfőrtő szer... RAVISSANTE

Bizonylatlanul a legújabb szem előtti és szemrevaló. Sok év óta joggal a legkedveltebb bürösztítő és szépségfőrtő szer: RAVISSANTE

SAVON RAVISSANTE dr. Lejosse-től Párisban. A legkedveltebb pipere-szappan a bőr tisztítására...

Valódi-TÖRÖK JÓZSEF győztes király-utca 7. Lueff M. illusztr. Dorottya utca 3. Kertész Todoránál, Dorottya-utca 2.

BRAUN MÓRICZ lábbeli-gyárában Budapest, nagy-utca 44-k. Üzletben kaphatók jól és olcsóan.

5 frt bevásárlás után 1 valódi bőrszékény. 10 1 Crepp de Chine női nyakkendő. Ingyen!! 25 frt bevásárlás után 1 angol színes v. fehér abrosz 60 1 Princess-ruha.

!!! Meglepetően olcsó eladás!!!

Csak 37 napig! A bekövetkező őszi és téli időnyre!

A n. é. vevő közönséghez! — Mult hirdetésemben jelzett angol és amerikai kiállítások árúinak megvétele oly kitűnően sikerült, hogy magam is meglepődtem, így előre megvágyok tárgyzódné, igen t. vásárlóimnak jelen hirdetésemben elősorolt tárgyakban, nemcsak az árak olcsóságát, hanem az eljóságát is teljes elismerésükkel megnyerhettem, egyrészt olcsón vehettem, miután a t. kiállítás a haza-szállítást restelők, másrészt pedig az import majdnem semmibe került.

Magamat a n. é. közönség kegyébe ajánlom, egész tisztelettel Székesfehérvár, 1878. szeptember hó.

Ifj. Eibisch Szigmond, a „Profétá”-hoz.

Table with columns: Leltári kivonat: Divatkelme, azelőtt most, Chiffonok, azelőtt most, Színes és fehér abroszok, azelőtt most, Fehér és színes zsebkendők feltűnő olcsó jegyzéke, helyett csak, Fehér és női fehérruha neműből leszállított árak, helyett csak.

Table with columns: Mosókélmék, azelőtt most, Kanavászok, azelőtt most, Gyolcsok, azelőtt most, Finom gyolcsok urfi fehérműre, azelőtt most.

Table with columns: 2000 drb. 18/4 angol plaid 22 frt helyett 5 frt 75 kr., 3000 méter téli gypaszövetek árja 5 frt 25 kr. helyett 2 frt 40 kr.

A bekövetkező őszi és téli időnyre csak 37 napig.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4. szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

Advertisement for 'A HAZA BÖLCSE' (The Wisdom of the Nation) by Emlékkönyv, Szerkesztette Áldor Imre, ára füzve 1 frt 60 kr. Vásonba kötve 2 frt.



Előfizetési föltételek: Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: egész évre 12 frt félre 6 * Csupán a Vasárnapi Ujság: egész évre 8 frt félre 4 * Csupán a Politikai Ujdonságok: egész évre 6 frt félre 3 *

39-dik szám. 1878. BUDAPEST, SZEPTEMBER 29. XXV. évfolyam.

RÜSTOW VILMOS.

(1821—1878.)

A HADASZATI irodalom egyik legkiválóbb s mindenesetre legtermékenyebb művelőjének végzetes elhunytáról érkezett hír Helvézia hókatart hegyei közül a múlt hó közepén. Minálunk is mély részvétet keltett a szomorú hír, mert hiszen, a kit illetett, a mi ujabbkori történetünkkel is kapcsolatba hozta nevét, oly művet irván 1848—9-ki szabadságharcunkról, mely egyik legjellegesebb terméke az ujabb hadszati irodalomnak s a szerző művei között is a legelső sorban áll, — annyira, hogy a magyar írók legkitűnőbbjeinek is, kik ama korszak történetével foglalkoztak, — hogy mást ne említsünk: Horváth Mihálynak egyik legsűrűbben használt forrásul szolgált a hadi események előadásában és megítélésében.

Rüstow Vilmos porosz származásu, Havelben, Brandenburgban született 1821. május 21-én. Már gyermekkorában élnék hajlama volt a katonai pályára s csakugyan alig tizenhét éves korában be is állt a mérnökkari hadtestbe mint önkénytes, 1840-ben már hadnagy lett. Az 1848-ki mozgalmak idején Poszenben állomásozott.

Daczára a szabadelvű gondolkozást gyakran elfojtó katonai egyenruhának, nagy rokonszenvennel viseltett azt ama kor mozgató eszméi iránt s ennek tulajdonítható, hogy már az időben kiadott két műve, melyeknek már czíme is eléggé mutatja azt az irányt, mely minden későbbi műven is vezérfonalaként húzódik keresztül. Az egyik mű czíme: „A hadsereg fölesketeése az alkotmányra”, — a másiké: „A német katonai állam forradalom előtt és után.”

A porosz hadseregben szokatlan valami volt oly éles kritikai hangot hallani, mint a milyen e művekben nyilatkozott; de maga a tárgyak megválasztása s a hangoztatott eszmék sem levén a reakcióra hajlandó katonai hatalom inyére: Rüstow elfogott, katonai törvényszék elé állítottatott s felsegárlással vádatoltatott. Ez utóbbi vád alól ugyan fölmentették, de

az ítélet mégis másfél évi várfogságra marasztalta el. Az ítélet azonban nem nyerte meg a királyi jóváhagyást, mivel nagyon enyhének találtatott. Uj pört indítottak tehát ellene a glogauai hadbírósg előtt, s a vádló 31 évi várfogságot kért ellene. Mielőtt azonban az ítélet meghoztatott volna, a ki már a vádlóval első felolvasása alkalmával is kijelenté, hogy jövendőre is fenn akarja tartani véleménye szabadságát, a poseni főörsg fogságából — megszökött. Női öltözetben

kijutott a vár kapuján s Dresdán keresztül Svájcba menekült.

Zürichben telepedett meg s eleinte kizárólag irodalmi tevékenységnek szentelte minden idejét. Később azonban sikerült a helvét szövetségi seregben katonai szolgálatot nyernie, midőn is a svájci tömegesebb csapatgyakorlatoknál az „instructor” tiszte bízottat rá.

A zürichi kormány 1856-ban a műszaki törzskarhoz őrnagynak nevezte ki. E minőségben sokoldalú tevékenységet



RÜSTOW VILMOS.

fejtett ki a svájci hadsereg újjászervezése körül.

Négy évvel később Garibaldi meghívása folytán Olaszországba ment, hogy a nagy olasz hadvezér akkor tervezett merész expedíciójában részt vegyen. A II. Ferenc nápolyi király ellen viselt hadjárat egyik legelőkelőbb hőse Rüstow lett. Küzdött a nápolyi sereg ellen Sicília térségen, ő vezette a Capua melletti ütközetet, s az 1860. okt. 1-én vívott volturnói csata diadalmas kimenetele nagy részben neki köszönhető.

Nápoly fölszabadítása után Rüstow, már mint ezredes és osztályparancsnok, Zürichbe tért vissza s újra neki látott irodalmi tevékenységének. A svájci kormány 1870 tavaszán tábori ezredessé léptette elő.

A francia-porosz háború kitörésekor fölajánlotta szolgálatát hazájának, de Berlinben visszautasított ajánlatát. E miatt igen elkeseredett a már akkor nagy nevű katonai író s ámbár módjában lett volna úgy tennie, mint Savoyai Eugennek, a ki midőn XIV. Lajos hadügyminisztere Louvois visszautasította, az osztráknak ajánlta föl később oly diadalmassá lett kardját: nem vállalt hazája ellen szolgálatot.

Ugy a mellőzés, melyben honfitársai részesítették, mint egyéb kellemetlenségek igen megkeserítették utolsó éveit s e keserűség keresztül is csillámlik nem egy újabb munkáján. Lelke többé nem birt megszabadulni a rajta ragó féregtől s végre, augzustus 14-ről megjött a hír, hogy Rüstow Vilmos pisztolyal vetett véget jobb sorsra érdemes életének.

Egy bécsi barátjához írott levelei világosan elárulják, hogyan érett meg lelkében a sötét határozat; csak hogy az ily nyilatkozatok, ha keltenek is balsejtelmet vagy aggodalmat, nem találnak föltétlen hitelt, mig szomorú valósággá nem lesznek. Rüstow árván hagyott két leányához intézett levelében végzetes elhatározása okát is tudatja; e levél szerint az birt volna a megdőböntő lépésre, hogy a zürichi egyetemen a hadi tudományok tanszékére pályázzán, itt is mellőztetett. Bármí lett legyen is oka, Rüstowban oly férfi veszett el, ki méltó volt rá, hogy mély részvét kísérje sirjába.

Rüstow Vilmos, — mint érintők, — a legkiválóbb katonai írók egyike volt; termékenységre pedig hiába keressük párját, akár az ó-, akár a közép-, akár az új korban. Művei nagybárra a hadászat történetét tárgyazzák, de a katonai tudományok más ágaiból is vannak művei. Egyik legelső, Köchly tanárral együtt szerkesztett műve „A görög hadügy története” volt, melynek folytatásaként jelent meg később a „Görög katonai írók magyarázata” című munkája. A római hadászatot is bele vonta tanulmányai keretébe. „Julius Caesar harcmodója és taktikája”, „Bevezetés Julius Caesarnak a galliai háborúból írt kommentárjaihoz”, — „Magyarázat III. Napoleon Julius Caesarjához” stb. mind azt bizonyítják, mily mélyen hatolt be Rüstow az ókori népek hadviselési módjának, seregszervezésének és vezényletének tanulmányába.

Haditörténeti első műve volt „Az 1805-ki háború Német- és Olaszországban”, — mely egyik legkitünőbb művének van elismerve, s mintegy bevezetést képez ez után következő haditörténeti munkáihoz, minők:

„Az oroszok elleni háború a Krimben 1855-ben”, „Az 1859-ki olasz háború”, „Emlékezések az 1860-ki olasz háborúból”, „A német-dán háború 1864-ben”, „Az 1866-ki háború Német- és Olaszországban”, „A rajnai határ végett vívott háború 1870—71”, „A törökországi háború 1875—76”, „A keleti háború legújabb fázisai 1877—78-ban”. Mind e művek nyomon irattak, csaknem egy időben a tárgyalt eseményekkel, úgy hogy a szerző nézetei nem szűrődhettek át annyira, hogy a történetirői tárgyilagosság tisztaságát megérjék; mindazonáltal az előadás világossága, a szigorú logika s egyes leírások plasztikus volta a legelterjedtebb ilyen mű irodalmi termékeké tették s bámulatot keltek a szerző gyors felfogása és csodálatos szorgalma iránt.

Már a történetirői magaslaton állnak azok a művei, melyeket a szerző nem az események — s tán kiadók — nyomása alatt, hanem higgadtabb itélettel, a felgyűjtött anyagot kritikailag mérlegelve, írt meg. Ilyenek: „Az olasz háború története 1848—49-ben”, — „Az 1848—49-ki magyar hadjárat története” (megjelent Zürichben 1860-ban, magyar fordításban az Athenaeumnál 1866-ban; két nagy kötet); „Az 1860-iki olasz háború”, „Bonaparte Napoleon első hadjáratai Olasz- és Németországban 1796 és 97-ben”.

Rüstow működése a katonai irodalom didaktikai terén igen sokoldalú. Legsajátosabb szakmája a mérnökhari szolgálat. Stratégiát és taktikát kérdésekkel is sokat foglalkozott irodalmilag s e fajta művei között több van olyan, mely őt a katonai klasszikus írók első sorába emeli.

A politiko-katonai irodalom terén szintén bámulatos volt tevékenysége. S a mellett, hogy csaknem minden katonának nevezhető kérdéskörrel köteteket írt s művei kitesznek egy tekintélyes könyvtár: a hírlapokba is tudott még irni szakezikeket.

Legfőbb vágya az volt, hogy megírassa egyszer valamennyi kor hadászatának összefüggő egységes történetét. E kolosszális tervezetű mű megalkotásában megakadályozta — saját keze.

Vér és könyv.

Őszi kőd borong hazánkon,
Harmatot ver vad sziklákon.
Piros, meleg őszi harmat:
Hulló vére a magyarnak.

S nem é honnak iszsza hantja,
Más ország követ áztatja.
E hazáé csak a könnyek,
Értök ejti árva, özvegy.

Vitték a harc mezejére
Honfí szívök ellenére.
Bücsuzáskor könytül áradt
Széles útja a Dunának.

Nép siratta katonáját,
A katoná meg hazáját.
Mí remegtünk éltök végett,
Ők a győzelemtől félték.

Sok elment, sok vissza nem jött,
Szemfedőjük idegen föld.
Szemfedő és siri vánkös
Könnyezetlen, nem virágos.

S a ki győzelemmel tért meg:
Hervadt lombja fegyverének
Nem a hír fájának zöldeje,
Ne ültessük magyar földbe!

Ez már sorsunk! könnyet és vért
Áldoz e hon más ügyéért.
S kész-e érte adni vért?
A magyart még meg se kérdik!

Őszi nagy kőd, sötét felhő,
Hát a nap már sohasem jó?
Ős istenünk, nagy védelmünk,
Kardod Hadúr, végkép eltűnt?

Az ég elborult kárpitját
Népedről vagy széthasítád,
Vagy reánk zúdítva mérgét,
Vetnéd bánatunknak végét!

Bartók Lajos.

Orosz dolgok.

IV.

Jótevény intézetek.

Minden muszka jótevény intézet felszeg másolata valamely francia vagy német intézetnek.

Miklós alatt, ha bemutattak a cárnak egy külföldi filántropot, beszélgetésük minden bizonynyal egy óriási mérvű kórház vagy menhely építését elrendelő ukázt eredményezett. Az építéssel munkához láttak, a pénzügyminiszter pedig nyögött bele, mikor egy szeszélyért oly roppant pénzt kellett kiadnia, és a megalapított intézet nagyon csekély mérvben eszközölte a tőle várt jót; de a cárnak kedve telt benne és ez elég volt.

Az orosz jótevény intézetnek és a rossz vezetés miatti visszaéléseknek szép példája a moszkvai leneczház, a mely majdnem akkora helyet foglal el mint egy falu és van benne 1700 szoptató dajka, meg 2000 csecsemő.

Naponkint ötven gyermeket vesznek föl, és erre nem kell egyéb, csak be kell mutatni a gyermeket a kapunál, ott minden kérdésköddés nélkül beveszik, megfürösztik, felöltöztetik, megszámozzák és átadják a dajkának; a leneczházban marad háromtól hat hónapig, ezután kiadják kosztba s nevelő anyja öt évig két rubelt kap hónapjára. Öt év múlva a kosztpénzt leszállítják havonként egy rubelre s száraz dajkájának köteleznie kell magát, hogy ennyiért eltartja, míg a gyermek maga meg tudja heresni élelmét; különben a kis teremtményt beadják valamelyik ipariskolába. A fiukat katonáknak vagy kézműveseknek, a leányokat cselédeknek nevelik; a leneczház évenként 30,000-nél több ilyen gyermeket tart.

Eljótékony intézetben van valami nagyszerű, s noha a leneczházban rossz szellőztetés és orvosi ügyetlen kezelés miatt a halandóság szerfelett nagy, az intézet mutató része igen meglepő.

Szerencsétlenségre ez a híres leneczház megrontotta a Moszkva környékén levő falvak erkölcsiségét. Oly paraszt leányok, kik a férjhez menetelről meg találtak volt feledkezni, csecsemőiket az intézetbe küldik, azután meg felvétetik magokat szoptató dajkának. Mindegyik anya előlegesen megbélyegezi kisdédét és így a leneczházban könnyen rá talál, alattomban kiegyezik azzal a dajkával, a kinek gondozására volt bízva és gyermekét magához veszi. Minthogy minden kisdéd nagyon hasonlít egymáshoz, az intézeti hivatalnokok nem fedezik fel a cserét, de nem is sokat törődnek vele. Kellő idő múlva az anya gyermekével visszamegy falujába és saját gyermeke tartásáért kap havonként két rubelt; és eshetőleg a következő vagy a harmadik évben újból elől kezdti ezt az alakoskodást.

Igy hát az erkölcsiség és család szép jutalomban részesül; a hivatalnok kar jól tudja ezt, s magok között nem egy élcet röpítnek a leneczházra; de a kormány makacsul fenntartja ezt az intézvényt ily nem reformált alakjában; hadi

bámulják a külföldiek. Nem minden országban láthatni egy fedél alatt 2000 csecsemőt és 1700 szoptató dajkát; ezzel be van bizonyítva Oroszország fenségsége.

A jelenlegi császár alapított Pétervárot egy nagy menházat az elszerecséltenedett munkások fölételeire; ez voltaképp egy francia eszméjének megvalósítása; azon elméletből indul ki, hogy a munka közben nyomorékká lett munkás épen úgy megérdemli az állami gondoskodást, mint a csataterén megcsontult katonát, és egy polgári rokkantak háza (Invalides civiles) felállítását sürgeti. A menház azonban akkora fényűzéssel lett rendezve, hogy a rest munkások önmagukat kezdték megcsontolni, csak hogy fölvesse a menházba, a mely megtelt oly semmirekellőkkel, kik folytonos részegeskedéseikkel elretentették a nyugalmat igénylő valódi szenvedőket.

Ekkor aztán a menház valamennyi lakója kapott fejenként néhány rubelt, hogy azzal szerezzen magának szállást a hol lehet, azután kikergettek őket és a házat tébolydává alakították át; de rövid idő alatt a régi szállók nagyobb része visszakért előbbi lakába, csak hogy ekkor örülteknek szinlelt magokat.

Volt közöttük szinlelt buskomor, ittasság miatt örjögő, de legtöbb nehéz-kóros; mert az a kópé, a ki nehéz-kóros-romokot szinlel, nem jöhet gyanu alá, ha időközben helyén van is az esze. A szinlelt nehéz-kórosság ellen az orvosok megkísérelték az erős zuhanolást, nagy adag brom-kaliumot, sőt a makacs bölőrsre némelykor hatalmas villany-ütéseket is alkalmaztak. De a muzsik sokféle gyógykezelést kiáll, csak hogy tölre szabad szállást szerezhesen magának.

Mai napig is megelik a tébolyda álörültekekkel, mihelyt pang az üzlet; a hatóság pedig rájött, hogy jobb mentére hagyni e visszaélést, mert a szinleléssel gyanusított mindjárt el kezd ordítani, s hogy bebizonyítsa, hogy valóságos beteg, nagyon sok bajt okoz.

E rendszernek fő hibája a tulságos bőkezűség, melyvel a csász emberszeretetének nagy voltát akarják föltüntetni. Az a munkás, a ki egész életét némi dízno-ól feleiben töltötte, az óriási tébolydát tiszta ágyaival, ebéldő termelével, fürdővel, hangversenyekkel és jó kosztjával földi paradicsomnak tartja. Péterváron és Moszkván kívül a tébolydák szurtos börtönök, mint voltak ezeltől száz évvel Európa más országában a hasonló intézetek; de a valódi örültek csak ezekbe huzódnak.

Oroszországban nincsenek magán jótevény intézetek, mert a muszának több esze van, mintsem aláírjon oly pénzt, melyet felelőség nélkül egyének fogának kezelni. Mindenben a kormány a kezdeményező, ez adja ki a rendeleteket kórházak, tébolydák építésére, a felállítandó intézetek helyisége és vidéke szükségletére való minden tekintet nélkül; egyedül arra van tekintettel, hogy az évenként megjelenő kétkönyvben szép kimutatás álljon a jótevény intézetekről.

Évenként meghatározott számú kórháznak és tébolydának kell épülnie, de hogy hol és miként? az mindegy. Egy vidéki város, melyben kevés a szegény, rendeletet kap Pétervárról, hogy építsen szegények házat, tán épen akkor, mikor pénzügyei nagyon gyenge lábón állanak. A polgármester egész alázatossággal felír, hogy az adózó közönség közelebről nagyban igénybe volt véve az utcák kikövezése miatt; de azt válaszolják, hogy a kormány felügyelője tudósításából világos, hogy e városban nagyon szükséges egy szegények háza, így aztán nincs mit tenni: engedelmessé tennének, a mely

Ha a kormány az adózók sopánkodásaira hallgatna, egy jótevény intézet sem jönne létre;

másfelől a kitüntetés után sovárgó vidéki kormányzók gyakran belemennek az építkezések egész sorozatába, minden tekintet nélkül a költségre. Sok orosz városnak van oly nagyszerű kórháza, mely a szükséglethez képest igen nagy. Az ilyenekkel, mihelyt az épített kormányzót elrendelik, felhagynak, azok aztán összeomlanak, vagy átídomitják őket kaszárnyákká.

Az orosz kórházak nagyobb részint szurtosak, orvosaik pedig tudatlan nyeglék. Nem szokatlan eset, hogy különböző nyavalyában levő két beteget egy ágyba fektetnek, a gyógyszerre utalványozott pénz pedig orvosi lakomákra kél el. Bármily rosszul legyen a kórház kezelése, a helybeli tisztviselők gondoskodnak arról, hogy a belügyminiszteri hivatalban mintázat gyanánt legyen beírva, javítására azonban egy kopeket sem költenének, attól tartva, hogy ha ezt megteszik, rögtön parancsot kapnak egy másik építésére, a fővárosból leküldött új gyuratu terv szerint.

A kormány mindenbe elegendése elbenítja a helyi törekveket. Ha az egész város megbelpokosodnék, e baj ellen küzdeni a polgármester és a tanács addig nem merészelne, míg a főhadiszállásról el nem rendelik a teendőket.

A szerzetesektől és apácáktól megvárják, hogy jótevények legyenek; e hivatalos meghagyás iránti engedelmességből a zárdákhoz rendszert csinós kóródk csatolják; de ez a rendnek semmibe sem kerül; mert ez intézvény számára szabad levén házról-házra kéregetni, sokkal többet gyűjtenek be, mint a mennyire szükségük volna. E kívül nagyon hajlandók e menhelyeket titkos szülőházakká alakítani; innen Oroszországban e kifejezésnek: „zárdába vonult” egészen más az értelme, mint más országokban.

V.

Politikai ügynöknök.

Köztudomás tárgya, hogy a civilizált világ minden fővárosában tartózkodik egy-egy előkelő orosz hölgy, a ki hangadó a divatban és nagyon sok barátot tud szerzeni magának; nem a követ neje, de mindig látható a követés estélyein, fiatalabb negyven évesnél, s ha mindig nem is szép, de okvetlen bájos és tökéletesen beszél azon ország nyelvét, a melyben lakik.

Férje Oroszországban van; nevén és azon tényen kívül, hogy tábornoki rangu nemes, nagyon keveset tudnak róla. De ez a férj élő, noha nem toladó lény; a felesége ünnepléses alkalmakkal csillaggal és gyémánt-csokorral diszeleg, melylyel azt tanúsítja, hogy tagja a czártól nők számára alapított érdemrendnek, egyike a cárné udvari hölgyeinek.

Abban, hogy ez a hölgy valamely küldetésben, ügynöki minőségben működik, ismerősei közül senki sem kételkedik; de minden gyanúsítás mellett nagy befolyása van a társadalomra; szerepe különben nem igényel valami rendkívüli tehetséget, hanem csak a minden műveléssel növel közös tapintatosságot és éles belátást.

A hercegnőnek — mert így czimezik — pénze van elég, megfordul mindenütt s rövid időn megkevelveti magát. Ekkor megkezdí vendégszeretét gyakorolni nagyon válogatott körben; e kisdéd társaságokban orosz thea mellett fesztelenül politizálnak. A háziasszony siet kijelenteni, hogy főcélja az Oroszország tervei felől elterjedt balfogalmakat eloszlatni; de ő ezt aztán csak hazafiságból, emberszeretéből, azért teszi, hogy két nagy birodalom valahára megértse egymást; és így tovább.

Ekképp, felállítva a hercegnő czéljai törvényserüeknek látszanak és tisztelői minden olyan felfogást nevétségessé tennének, a mely állítná, hogy a hercegnő fizetéses ügynök. Talán nem is az. Pénze meglehet barátaitól kerül,

az is meglehet, hogy férjének írja azokat a bizalmas közleményekkel teljes hosszú leveleket tartózkodási helye társadalmi és politikai mozzanatairól. Mindent szemmel tart, és hűségesen tudósít minden társadalmi botrányról, még mielőtt a világ szájára kerülne. Jól ismer mindent, a kinek titkos befolyása van s nem mulasztja el pártfogása alá venni azt a rosz hírnőt, ki által valamely fontosabb állomású férfit — hírlapíró vagy államférfit — meg lehet kapartni.

Munkáját oly buzgalommal folytatja, mint akármelyik hivatalosan kiküldött diplomata, szenvedélyes párt-ember. Női minden hűség, családi érdekei s tán még szive vonalmai is azon ügy szolgálatába szegődve, a melyt képvisel; eljárásait rosz névvel bélyegezni szintoly képtelenség volna, mint megvetni azt a nyers, vén, teljhatalmu küldöttet, a ki kötelessége teljesítésében gyakran sokkal több kétszínűséggel jár el, mint ez a nő, holott még ennek családádásaival sem mentheti magát.

A női ügynök feladata mindig ugyanaz. Ha tartózkodási helyének kormánya jó indulattal van Oroszország iránt, ő a közbenjáró a két udvar közötti nem hivatalos udvariasságokban; segít a házasságok megkötésében, előkészíti a fenséges látogatások viszonzását; elsimitja a megsértett etiquette miatt támadt kellemetlenségeket, eszközi a népszerűséget vesztett követ elmozdítását és átszolgálatja azokat a titkos biztosításokat, melyek a szövetségek elrejtett alapjait teszik.

A szárazföldön ez a női ügynök osztogatja az érdemeleket, ő szerzi meg a tizes években levő császári vagy királyi hercegeknek az orosz ezredek tiszteletbeli ezredességeit; ő a levélhordója azoknak az uralkodóknak, a kik nem tartják eszélyesnek postáru vagy követéségek útján levelezni külföldi rokonaikkal; e kívül némelykor még azon is rajta lehetne érni, hogy valamely kölesön előzményeibe is bemártja ujjait.

De ezek a foglalkozások ahoz képest még nem eléggé izgalmasak, hanem hercegnőknek sokkal inkább elemében van, mikor valamely ellenséges indulatu kormány politikáját kell kijátszania és e végett az ellenzékkel kell szőnie cseleit. Mindenki tudja, minő ármányokkal akarta Lieven hercegnő megbuktatni a Wellington herceg miniszterségét.

Az ellenzék férfiai nem mindig szoros lelkiismeretűek, némelykor téves értesítésekkel félrevezethetők, máskor pedig megtörténik, hogy egy izgékonny pártfőnök, a ki nem tudja túrni hivatalvesztését és ég a vágtyól, hogy megint beülhessen a miniszteri székre, örjögéssel határos izgultságba jő és heves kifakadásával az egész országot felvillanyozza. Az ilyen izgékonny és egyszersmind hiu, nagravágyó, mohó politikus nagyon kapóra jött zsákmány az orosz ügynöknöknek. Az ilyen politikusi körül mindig van egy rakás hasonló izgékonny követő: mint a valósi rajongók gyülekezetében, ha egyik szent elordítja magát, a többi szent is utána ordít, a nélkül hogy tudnák miért; ezekhez járulnak az elégedetlenek, a tudatlanok, a kik a kiadott jelzőt rögtön felkapják, s a nélkül hogy értenék, utána mondják — mindezek növelik a szent Oroszország lobogója alá sorakozó számát.*

A tevékeny hercegnő diadalmaszkodik: állításait szentírás gyanánt fogadják. Az izgékonny politikust addig simogatta, mig szépen elaltatta az orosz hódítási vágtyól való elévült félelmét és most komolyan szegyenli, hogy valaha volt ilyen félelme; annyira, hogy politikusiunk és emberei nem győznek eléggé nevetni azokon, a kik nem tudtak kigyógyulni ebből a révedező boldond.

* E sorokban az angol szerző világosan Gladstone-ra céloz.



A PIACSI HÍD.



A VÁROS BESZAKADT BÁSTYÁJA.

EGRI VÉSZ. — (ZÁHOR L. FÉNYKÉPEI UTÁN.)

ságból. A hercegnő is nevet, csak hogy a mar-
kába.

A szoknyás ügynöknek nem kell felette sok
aranyat kiszórni; az emberi hiszékenység, gyen-
geség, hiúság kész szolgálói. A szárazföldi váro-
sokban rendelkezésére mindig készen áll egy
csapat hírlapíró, kiknek jutalmazásáról a her-
cegnő gondoskodik; kapnak is gomblyukaikba
egy darabka szalagot; de vannak olyanok is, a
kik nem e jelvényekért szolgálják: hisznek
benne, s barátságát nagyrabecsülik; más gyön-
gedebb hajlamuk szépelegnek körülötte.

A hercegnő Párisban és Bécsben nagyszerű
estélyeket ad, melyeken a megjelenését a toll
kalandorai nagy megtiszteltetésnek tartják, azok-
nak pedig, a kik e társadalmi csulétek iránt kö-

zönyösek, az orosz szövetség dicsőfénye hizeleg;
a zsarnok lelkületüket pedig hajlamuk vonja a
muzsikaságokhoz. De Maistre Józsefnek sok köve-
tője van a szárazföldön, a kik rajongnak azért,
a mit ők „észak egyeduralmának“ neveznek.
A kik undorodnak a néptömegektől, megvetik a
parlamenteket, hírlapokat és más modern dol-
gokat, üdítő érzelemmel tekintenek arra az or-
szágra, melyben a szabadelvűséggel úgy bántak
el, mint a marhavészszel.

Franciaországban a legitimisták, Ausztriá-
ban a feudalisták mindig barátai az orosz üg-
ynöknek. Ezek segítségével sokat visz ki a her-
cegnő, mert ha nem is sikerül általuk átalakítani
a nemzeti politikát, de nyer tőlük oly értesülé-
seket, a melyek segítik a szabadelvű politika

meghiúsításában. A szárazföldön a szabadelvű-
ség mindig oroszellenes, jelesen Francia- és Né-
metországban. Fülöp Lajos uralkodása alatt az
Angliából távozó Lieven hercegnő a Guizot
Egeriájává lett és nem csekély része volt azok-
ban az eseményekben, melyek 1840-ben Thiers-t
megbuktatták s konzervatív utódát hét évig tar-
tották fenn a miniszterelnökségben. Talán e kö-
rülmény birta arra Thiers-t, hogy a francia-
német háború után nagyon csinyján viselje
magát Oroszország irányában. Az orosz követ,
Orloff herceg és az a megnyerő hölgy Trou-
betzkoi Liza hercegnő, halála napjáig legszor-
galmatosabb látogatói voltak; de Thiers sokkal
ravaszabb volt, mintsem rászállott volna a lépre.
Orosz barátait nem kissé lephette meg, mikor



MISKOLCZI VÉSZ. — A „TORONYALJA“. (SZINAY I. FÉNYKÉPE UTÁN.)



MILTON TOLLEBA MONDJA AZ „ELVESZTETT PARADICSOM“-OT LEANYAINAK. — MUNKÁCSY MIHÁLY FÉNYKÉPE UTÁN.

halála után megtudták, hogy a keleti kérdésben merőben oroszellenes nézete volt, a mit, ha megint elnök lehetett volna, Európával is tudatott volna.

Milton.

Munkácsy festménye.

A párisi kiállítás egyik legfeltehetőbb festménye a magyar osztályban van. Munkácsynak sokat emlegetett képe ez, melyen a vak Miltonot festette le, a mint az „Elvesztett paradicsomot“ leányainak tollba mondja. A kiállítási jury a tiszteleti nagy arany éremmel tüntette ki, s e kitüntetés igazságát mindenki elismeri habozás nélkül: a műbírálok, a sajtó és a közönség, mely folyvást nagy csoportokat képez Munkácsy műve előtt.

A híres művész e festménye által nagyon eltér eddigi tárgyaitól. A népelet tarkasága, a szegény emberek bajai, melyeket szomorú következményeivel oly igen szeretett feltüntetni, általa már tüzetesen tanulmányozott és sokszor föl is dolgozott részletek s legújabb műveinél nem képezik figyelme fő tárgyát. A látkör szélesült előtte. A népeleti genre-alakok másoknak adnak helyet, s ezek nyugodtabbak. A festmény, mely a művészt saját műterében mutatja be néjével együtt, nyugalmas, családias jelenet képe; egyszerű és vonzó. Milton is így egyszerű és meg ható. A szerencsétlen vak apa a szerető gyermekek közt; a lángszellemű költő a leggyöngédebb csodálatról körülveve. Oly ünnepies képen minden: a gondolatokba mélyedt vak költő ihletett arca, a leányok halk figyelme, a mint a szavakat lesik, meghatva a szeretet malasztja és a költészet hatalma által. A várakozás eme pillanata oly szerencsésen van megtalálva, mint megalkotva.

„A metszvény, melyet a nagyhatású képről közlünk, a párisi „Illustration“ metszvénye, a melyt mi egyenesen a kitűnő francia lapról szereztünk meg. És mikor e metszvényt bemutattuk, ide ígattuk mellé a francia lap szövegét is, mely Munkácsy festményét következőleg ismerteti:

„A költő az ablaknál ül, karját székére támasztva, feje könnyedén előre hajlik; az éj daczára, mely szemét fátollal fedi, észrevehetjük rajta a gondolatok változatos erélyét, belső élete-legyőzhetlen erélyét, mely kiűn csillog s kitűnik egész testállásából; idősb leánya, az asztal másik sarkán ülve, csak arczélet mutatja, de ez arczát elárulja a leányi önfeloldozás s öntudatlan lelkesülés egész mélységét, a megtagadás és lemondás hősiességét; mialatt ő mohón gyűjti az ihlet ajkáról jövő szavakat, két nővére mellett van; az egyik ül s kezét himzés foglalja el, a másik áll, mindkettő figyel, lelkükben bámolat és kimondhatatlan szomorúság s szinte esügnök a vak költő, édes atyjuk ajkán. A részletek kissé komoly józansága kitűnő-n illik a tárgyhöz; a színek szándékkal sötétek; a tölgyfabutorok, a kárpitok nyancaai, a leányok szürke ruhái, minden oly egyszerű, nyugalmas, őszhangzó; csak a karszék gránátvörös bársonya s a költő fehér gallérja és kezfofrai válnak ki némileg a diskrét színezésből, melyet még élnékíteni akar az ablak üvegkarikáit át beszűrődő napsugár. Munkácsy e műve minden tekintetben kitűnő a színek érzéstelensége s a kompozíció által, mely egyszerű és megkapó. A jury a képet médaille d'honneur tüntette ki s a közönség véleménye, mondhatjuk bámulása, már megelőzte a jury ítéletét.“

Miskolcz és Eger pusztulása.

Az a csodaművészet, mely nem hazudik, mert az örök világosságot, a napsugárt kéri fel mestereül: a fényképirás mohón ragadta meg a miskolczy és egeri pusztulás szomorú alkalmát s egész sorozatait állítja ki a nyomor megható képeinek.

Mai képünk a miskolczy u. n. „toronylajt“ mutatja, mely a pinézés, szőlős, bokros, „Avas“ hegy tövében, a régi református templom s ákázatos temetője árnyában, Palóczy és Szemere sírjainak mintegy oltalma alatt terül el. Képünk egy nagy fénykép másolata.

A „toronylajt“ veszedelmét nyilván a pap-

malom okozta, melyen az árdagasztó torlaszok képződtek.

Itt a víz oly magasságra hágott, hogy hosszú botommal nem érhettem el a malom falára rajzolt határát! Hat vagy hét házban, mely a kavargó ár sodrába esett, 31 ember veszté életét, két család egészen kihal.

E tájon áll a reformátusok régi kollegiuma, szilárd épület, oly fallal kerítve, mely századoknak volt szánva — e fal legnagyobb részét elhordta az ár.

Szemben ezekkel terült el dr. Bódog Albert pompás házi kertje, melyet az ár a szó szoros értelmében elsöpört. A látvány annál meghatóbb volt, mert a templom körüli ákázatos s az egész Avas növényzete, minden érintetlenül maradt s éles ellentétet képezett a rombolás összevisszajához.

Eger pusztulása némely anyagi károk tekintetében helyen-közön a miskolczyal is intenzívebb volt, mert a város sajtáságos fekvési és építési viszonyainál fogva az ár nem folytathatta rögtön tovarohadását s így ép a városban dagadt fel annyira, hogy a földszinti helyiségek teljesen megtelték s így a kereskedők összes készlete tönkre ment. Az árnak e fennakadásából s az abból folyó kavargásnak róható fel az, hogy némely pontokon a legerősebb építmények is romba dőltek, olyanok, a melyek a viszonyosnak talán ellenállhattak volna, de alámosattak s így elsodortattak. Ily rombolás látszik egyik képzületen, mely az u. n. piaczi hidat és környezetét ábrázolja s az a rombolás is, a melyet a 4 méter magasságú árvédő fal szenvedett (lásd a második képet) részben szintén alá- és átmosásra vezethető vissza.

A lerombolt árvédő fal leomlott, voltaképen elsodort részét Egerben 26,000 kilogrammra becsülik, mire hozzávetőleges számítást lehetne alapítani a nyomásra nézve is, mely az eldöntésre szükséges volt.

De bármily érdekes legyen is e számítás, nem oly fontos, mint annak megállapítása, hogy nálunk magyar földön a védművek legnagyobb része csak úgy szokott építtetni, hogy a víz útját eldőlje, nem pedig úgy, hogy megtörje és levezeze. A szegény Eger védő fala is aligha nem az előbbi sorozatba tartozik. Legyen intés a jövőre nézve mind azon városoknak is, a melyek árvezető völgyületek torkába épültek. A fékevesztett természeti erőt az előrelátás csak úgy kerülheti ki, ha utat nyit előttük — a feltartóztatás rendesen lehetetlen.

H. O.

Yankee-magyarok.

(Amerikai magyar rajz.)

A gazdag nagybácsik országába be sokan vagyunk a munkások! Ha a szerencse kerül s a balsors üldöz, ha mindenki elhagyott, legalább homályos reményünk legyen egyvalami rokonunkban, ki szegény gyerekkorában vitorlázott át Amerikába, azóta megnőtt, most már tán bácsi is, tán gazdag is s tán nyakunkra is hal nemsokára.

És a képzeltet, a henyélni szerető s tunya-ságaiban elszegényedett európai emberek képzelete mi sokszor épít légváratok az ilyes álmakra. Ha egy-egy nagybácsi aztán csakugyan meghal s hagy pár milliót valami boldog földinkre, akkor három hétig semmi egyéb dolgunk, mint családunk gyökereit kutatgatni, hogy esenevész korában nem vetődött-e el Amerikába valamelyik?

És aztán mindazokat a szerencsétlen véreinket, a kik világgá mentek, s a kik tán valami hitvány zsoldért, idegen egyenruhában idegen égal alatt névtelenül hulltak el a csatatéren, kik könyörülő ellenség kunyhóiban adták ki lelküket, vagy kiket a külföldi Morgue-k névtelen halottaként temettek el, azokat fölriasztjuk sírjaikból, áthelyezzük egy amerikai farm-ültvényre, yankee-kalapot nyomunk fejükre s mert immár öszüléseig arat évenként, lehetetlen, hogy milliómos ne volna. Már tán meg is unta az életet s mert hontalansága bújában csak nem alapíthatott családot, hát ránk is hal nemsokára. Természetes!

És vajmi kevesünknek jut ki aztán a jó ebből a szép semmiből. Tartalék-reménynek

mindig jó, ha minden egyéb álomképünk füstbe szállt is.

Igen nagy mérvű tudatlanság, kevés ember s világméretet s épen semmi józan ész kell hozzá, hogy az ember Amerikát az aranyos humberg országának képzelje.

Mert a világ egyetlen államában sem jutalmaztatik a szorgalom annyira, mint épen ott s hogy az észarizistokraczia igazságszeminá a pénzarizistokraczia is: csak azt bizonyítja, hogy ott mégis többet ér az ész a pénznel. Hanem persze mi az amerikai észet elnevezzük humbergnak s összetevésztjük az európai svindlerséggel.

Nem kutatjuk, hogy Johnson *hogyan lett* szabóból köztársasági elnök, Greeley Horác favigóból a világ első hírlapszerkesztőjévé s elnökjelölté (1872-ben); Vanderbilt egyszerű munkásból 1600-szoros milliommossá, stb. Humberg, mondjuk, vagy yankee-felkészés s csudálkozásunk megtalálta „a nyitját“. Vagy a mi könnyebb, rájuk fogjuk, hogy „bolondnak jár a szerencse“ s szinte bánjuk, hogy nem vagyunk Amerikában.

Hej pedig ha ott volnánk, vagy ha ott jártunk volna ez élet iskolájába! Megtanultunk volna, hogy ott gazdagon születni nem lehet, hogy a gazdag ember fia is verejtékel szokta megtanulni a gazdagodás tudományát; hogy ott kétkerekű találgat s munkás öltözetben szokott járni az az existencia, a mely nálunk már hintót s livrés inast követel magának; hogy ott a szép szokások s szép irású emberek a hetibér-munkások alatt állanak, s a „clerk“-ek, az „irnok“-nem urak itt, de becsületes gyöngye emberek, kik „jobb“-hoz nem juthattak. Hej s nálunk hogy repül az olló, a sámfa, a gyalu, a kalapács, a szekerecske s az ásó a sarokba, ha a városnál pár „irnok“-i állomás üresedik. Hja mert nálunk a ruha teszi az „urát“, ha titokban éheznek is, Amerikában szorgalom dítja s a tiszta öntudat a munkás vászonruha alatt.

Beszéljünk 1878-ból, s kérdezzük meg amerikai magyarjainkat, hogy úgy van-e? Hogy a humberg adta-e bőséges vagyontuk csupán, vagy nélkülöztek, takarítottak, dolgoztak-e izdáságos arczal éveken át, míg oda jutottak, a hol ma állanak? Nem fogják szégyelni a mult küzdelmeit élénkre tárn s elmondandják hiven követett elveik irányát.

Ott van Malocsay, New-York legkeresettebb ügyvéde; Kohn, a leghíresebb boráros, *Beniczky*, a milliommosok fényképezése, *Leitersdorfer*, óriási ruharaktárával, *Kiss* bácsi, a gazdag zongoragyáros, *Puchner* volt főhadnagy, most buffalói nagybirtokos, *Kemény* orvos, több palota birtokosa, a *Királyffy*-ak, mindenféle milliommos, az „elpusztíthatatlan“ *Galambos*, volt pesti fűszerboltos, ki Amerikában 6-szor ment tönkre s a 13-ik mesterségből kikopván, belefogott a 14-ikbe; *Flütsch*, volt rozsnyói cukrász, *Gloss*, gazdag asztalos, *Voytysch*, nyomdatulajdonos s az érdekes *Gresko* bácsi, a magyar egyetelnök, aranyolyvasztó, kiről Jókai írt egy érdekes novellát. Mindezek a mellett fognak bizonyítani, hogy azért gazdagodtak meg ennyire, mert Amerikában nem szegény a munka, mert ott dolgozik gazdag, szegény, férfi, nő, vén és ifju egyaránt s egész napon át s esti 6 órakor, a business munkaórája után aztán mind egyforma — *ur*.

Sokszor elfogódott a szívem (különben is beteges) a tengerparton, ha 50—60 szegény család huzcolkodott át hajónkra — Amerikába átmenendő. Tán utolsó ágyneműjüket adták el, hogy átvigyük. Megvettük a jegyet s át kelle vinnünk őket. Megesett rajtok a szívem. Tudtam a sorsukat.

Mennyi öröm, mennyi remény, mennyi lelkesedés az ilyen európa-untó emberekben egyszerre. Mintha a tenger varázsa szállt volna szíveikbe, s a ringó hullámok láttán egy újabb boldogabb jövő képe lengett volna előttük. Milyen ujjongás, mikor fölcsodéva horgonyainkat, a hajó-síp búcsúra fűtött. Szegény boldogok!

S aztán kikötöttünk New-York East-Riverben s kiszállított utasainkat a Castle Garden munkásterembe. Mennyi csalódás egyszerre! A yankeeek okosak s megnézték aspiransaikát. Ennek nagyon gyöngye volt a testalkata; annak a tenyerei nem voltak eléggé kergések, ez nem hogy angolul, de még „dutch“-ul, németül se

tudott, ez nagyon kiéhezett képu volt, ennek nagyon vérmes a szeme (nem bírja a tartós munkát), ez rövidlátó volt, az meg nagyon lomha mozgásu tapsi; egyiknek salonruhája volt (már most hogy vegye komisz munkásnak?), annak rongyos, piszkos volt a ködmene (kell is neki lump!) s nem hogy aranyos tárt karokkal, de még munkára sem fogadták fel őket. A yankeeek okosak...

Aztán bekövetkezett a szükség. Kihez forduljanak segítségért? Tán mesterséghez sem értenek, hogy a pusztá élelemért dolgozhasanak. Koldulni nem szabad s alamizsnát senki sem ad. Hitelt a compagnon compagnonnak, a férj feleségének sem ad: kölcsönöznie lehetetlen. Most aztán vissza Európába, vagy el kell veszni. A yankeeek könyörtelenek...

S nem fukarkodnak az európa-untok kiábrándításával!

Hanem a ki aztán ott marad, vagy ott maradhat, az siet megbecsülni magát. Megtanulja, ha pénze nincs, hogy a munka nem szegény, de szükséges s hasznos; ha pénze van, hogy nem érdem, hanem kellék, hogy becsületesek legyünk.

A henyéségről mihamar leszokik s szorgalom által lesz egyenlő többi polgártársaival s nem hiú „egyenlőségi elv“ által, melyet sehol, soha és semmiféle törvény nem szentesíthet, foganatosíthat.

A munka különfelesége nem képez különbséget s osztályokat a társadalomban. A fő, hogy dolgozzék. Ma százezrekkel bir, reszkirozva veszi s holnap kapálni megy újból. Ma ezen a mesterségen van, holnap hozzávalóbbat talál s odamegy. Ismertem egy derék embert, nősies alkutu finom embert, könyvkereskedéssel bukott meg s munka után látott. Legjobbhan fizettek akkor (kolera volt) a sirásokat. Embertünk napokint 10 dollárt (25 frtot) kerestek a sirásással, napon át a cast-newyorki sirtkertben temette a hullákat, este salonruhát váltott s a legelőkelőbb társaságok estélyeire hivatalos volt. Két hó múlva azonban ujra, bár szerényebb könyvüzletet, s ujra kiragygott a „Zombory“ cég. Miskolcznak becsületére váltik ez a derék ember.

Ilyenek a yankee-magyarok Amerikában s láthatjuk, hogy nem azért jár nekik a szerencse, hogy *bolondok*, hanem igen is azért, hogy nálunk különb világméretű s okos emberek.

Lehet, hogy belőlük s tán gyermekeikből is minél több afféle kívánatos „nagybácsi“ váland számunkra.

Kivánom tiszta szívemből — a gyengébbek kedvéért!

Kompolthy Tivadár.

TIZENÖTÉVES KAPITÁNY.

VERNE GYULA REGÉNYE.

MÁSODIK RÉSZ. — TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Hogy égettek pucstot a kazandéi királynak.

Délután négy órakor egyszerre hangos kürt és trombita, dob és réztányér-lárma vette föl a vásárt. Valaminek kell történni; mindenki arra felé fordult s a vásár egyéb zaja lecsitult a várakozásban...

A kazandéi király kívánta a vásárt magas látogatásával megtisztelni. Hölgyei és udvari tisztjei meglehetősen csoportja kísért, s még nagyobb: katonákból és beszozolgákból. Alvez és a többi kereskedő, üzér és ügynök, mind elébe siettek, tiszteleterre, s tulzó alázatossággal és hódolattal igyekeztek a magát hatalmasnak képzelő koronás barom hiúságát legyezni.

Moáni Lungga egy kopott palankinban érkezett, s abból — a vásártér közepére érkezve — hat pár szolgálattész kar segítségével szállott ki. Ötven éves volt, de lehetett volna gondolni nyolczvannak. Olyan volt, mint egy tökéletesen megvénült majom, a mely már nem bírja egyenesen tartani magát, hanem természetes négy-lábúsága felé görzsed. Fején leopárd karmokkal ékített, tiara-szerű süveget viselt, féhéres szőrméből, ez volt a kazandéi királyok koronája. Derekarát kudu-bőr kötény volt kötve, gyöngy-sorokkal himezve, olyan szabásu mint a kovácsok

tudott, ez nagyon kiéhezett képu volt, ennek nagyon vérmes a szeme (nem bírja a tartós munkát), ez rövidlátó volt, az meg nagyon lomha mozgásu tapsi; egyiknek salonruhája volt (már most hogy vegye komisz munkásnak?), annak rongyos, piszkos volt a ködmene (kell is neki lump!) s nem hogy aranyos tárt karokkal, de még munkára sem fogadták fel őket. A yankeeek okosak... Aztán bekövetkezett a szükség. Kihez forduljanak segítségért? Tán mesterséghez sem értenek, hogy a pusztá élelemért dolgozhasanak. Koldulni nem szabad s alamizsnát senki sem ad. Hitelt a compagnon compagnonnak, a férj feleségének sem ad: kölcsönöznie lehetetlen. Most aztán vissza Európába, vagy el kell veszni. A yankeeek könyörtelenek... S nem fukarkodnak az európa-untok kiábrándításával!

Hanem a ki aztán ott marad, vagy ott maradhat, az siet megbecsülni magát. Megtanulja, ha pénze nincs, hogy a munka nem szegény, de szükséges s hasznos; ha pénze van, hogy nem érdem, hanem kellék, hogy becsületesek legyünk. A henyéségről mihamar leszokik s szorgalom által lesz egyenlő többi polgártársaival s nem hiú „egyenlőségi elv“ által, melyet sehol, soha és semmiféle törvény nem szentesíthet, foganatosíthat. A munka különfelesége nem képez különbséget s osztályokat a társadalomban. A fő, hogy dolgozzék. Ma százezrekkel bir, reszkirozva veszi s holnap kapálni megy újból. Ma ezen a mesterségen van, holnap hozzávalóbbat talál s odamegy. Ismertem egy derék embert, nősies alkutu finom embert, könyvkereskedéssel bukott meg s munka után látott. Legjobbhan fizettek akkor (kolera volt) a sirásokat. Embertünk napokint 10 dollárt (25 frtot) kerestek a sirásással, napon át a cast-newyorki sirtkertben temette a hullákat, este salonruhát váltott s a legelőkelőbb társaságok estélyeire hivatalos volt. Két hó múlva azonban ujra, bár szerényebb könyvüzletet, s ujra kiragygott a „Zombory“ cég. Miskolcznak becsületére váltik ez a derék ember. Ilyenek a yankee-magyarok Amerikában s láthatjuk, hogy nem azért jár nekik a szerencse, hogy bolondok, hanem igen is azért, hogy nálunk különb világméretű s okos emberek.

Lehet, hogy belőlük s tán gyermekeikből is minél több afféle kívánatos „nagybácsi“ váland számunkra. Kivánom tiszta szívemből — a gyengébbek kedvéért! Kompolthy Tivadár.

TIZENÖTÉVES KAPITÁNY. VERNE GYULA REGÉNYE. MÁSODIK RÉSZ. — TIZENEGYEDIK FEJEZET. Hogy égettek pucstot a kazandéi királynak. Délután négy órakor egyszerre hangos kürt és trombita, dob és réztányér-lárma vette föl a vásárt. Valaminek kell történni; mindenki arra felé fordult s a vásár egyéb zaja lecsitult a várakozásban... A kazandéi király kívánta a vásárt magas látogatásával megtisztelni. Hölgyei és udvari tisztjei meglehetősen csoportja kísért, s még nagyobb: katonákból és beszozolgákból. Alvez és a többi kereskedő, üzér és ügynök, mind elébe siettek, tiszteleterre, s tulzó alázatossággal és hódolattal igyekeztek a magát hatalmasnak képzelő koronás barom hiúságát legyezni. Moáni Lungga egy kopott palankinban érkezett, s abból — a vásártér közepére érkezve — hat pár szolgálattész kar segítségével szállott ki. Ötven éves volt, de lehetett volna gondolni nyolczvannak. Olyan volt, mint egy tökéletesen megvénült majom, a mely már nem bírja egyenesen tartani magát, hanem természetes négy-lábúsága felé görzsed. Fején leopárd karmokkal ékített, tiara-szerű süveget viselt, féhéres szőrméből, ez volt a kazandéi királyok koronája. Derekarát kudu-bőr kötény volt kötve, gyöngy-sorokkal himezve, olyan szabásu mint a kovácsok

tudott, ez nagyon kiéhezett képu volt, ennek nagyon vérmes a szeme (nem bírja a tartós munkát), ez rövidlátó volt, az meg nagyon lomha mozgásu tapsi; egyiknek salonruhája volt (már most hogy vegye komisz munkásnak?), annak rongyos, piszkos volt a ködmene (kell is neki lump!) s nem hogy aranyos tárt karokkal, de még munkára sem fogadták fel őket. A yankeeek okosak... Aztán bekövetkezett a szükség. Kihez forduljanak segítségért? Tán mesterséghez sem értenek, hogy a pusztá élelemért dolgozhasanak. Koldulni nem szabad s alamizsnát senki sem ad. Hitelt a compagnon compagnonnak, a férj feleségének sem ad: kölcsönöznie lehetetlen. Most aztán vissza Európába, vagy el kell veszni. A yankeeek könyörtelenek... S nem fukarkodnak az európa-untok kiábrándításával!

Hanem a ki aztán ott marad, vagy ott maradhat, az siet megbecsülni magát. Megtanulja, ha pénze nincs, hogy a munka nem szegény, de szükséges s hasznos; ha pénze van, hogy nem érdem, hanem kellék, hogy becsületesek legyünk. A henyéségről mihamar leszokik s szorgalom által lesz egyenlő többi polgártársaival s nem hiú „egyenlőségi elv“ által, melyet sehol, soha és semmiféle törvény nem szentesíthet, foganatosíthat. A munka különfelesége nem képez különbséget s osztályokat a társadalomban. A fő, hogy dolgozzék. Ma százezrekkel bir, reszkirozva veszi s holnap kapálni megy újból. Ma ezen a mesterségen van, holnap hozzávalóbbat talál s odamegy. Ismertem egy derék embert, nősies alkutu finom embert, könyvkereskedéssel bukott meg s munka után látott. Legjobbhan fizettek akkor (kolera volt) a sirásokat. Embertünk napokint 10 dollárt (25 frtot) kerestek a sirásással, napon át a cast-newyorki sirtkertben temette a hullákat, este salonruhát váltott s a legelőkelőbb társaságok estélyeire hivatalos volt. Két hó múlva azonban ujra, bár szerényebb könyvüzletet, s ujra kiragygott a „Zombory“ cég. Miskolcznak becsületére váltik ez a derék ember. Ilyenek a yankee-magyarok Amerikában s láthatjuk, hogy nem azért jár nekik a szerencse, hogy bolondok, hanem igen is azért, hogy nálunk különb világméretű s okos emberek.

Lehet, hogy belőlük s tán gyermekeikből is minél több afféle kívánatos „nagybácsi“ váland számunkra.

Kivánom tiszta szívemből — a gyengébbek kedvéért!

Kompolthy Tivadár.

való arany karikat s ezzel egész életére meg volt becsületesítve. A varázslók különben az udvari orvosai is voltak; de hatalmuk csak arra terjedt, hogy a királynak a szokottnál nagyobb adag pálinkát preskribálhassák s haragjának és szeszélyének ők is annyira alá voltak vetve, mint a többiek.

A kilolo-k kapitányai főrangú családokból származtak s tisztóket vagy öröklés vagy négy évre szóló kinevezés útján bírták. Zebra-süveget viseltek, azon kívül egész egyenruhájuk vörös mellényből állott. A katonaság nyilakkal és késekkel volt felfegyverezve; pajzsai pálmalevelekből voltak összetűzelve. Uniformusuk egy garasába sem került ő felségének. Vegre meg a zenészek jöttek. A férfiak kürtöt, sápot fújtak, vagy dobot vertek; a nők cimzállal és réztányérral töditották az éktelen zsvajót, melyet minden ősszhang nélkülü zenekar csinált. Az egész csoport felett, mely a király kíséretét alkotta, néhány kopott zászló és tollbokrétá lengett, s diadaljelenyekül, magas dárdá végére tűzött koponyák fehérltek. A Moáni Lungga legyőzött vetélytársainak a koponyái.

Mikor a király, egyik feleségének a hátára lépve, leszállt palankinjából, éktelen üdvkiáltás üdvözölte; a kinek a katonaság közül valami rozsdás puskája volt, kísütötte; a havilárok egy kevés puskaport lobbantottak fel a tenyerükön s aztán hasra borultak; a zenekar fülhasogató tust zendített.

Alvez, Coimbra, Ibu Hamiz, kíséretökkel (melyhez Negro is tartozott) elébe siettek s „marhaba!“ (üdvözet) kiáltásokkal köszöntöttek a fejedelmet, a ki kegyes volt a földre leszállani hozzájuk.

Lungga király legyen üdvözölve a kazandéi vásárban, — kezdé beszédét Alvez, mint a vásár feje.

— Ihatnám, — szakította felbe a király.

— Rézse legyen a vásár hasznából és keresetükből, — folytató a szónok.

— Ihatnám, nem hallok! — ordította a király.

— Szolgálom pombe-val, méhsörrel — kedveskedek Alvez.

— Nem, nem! Az Alvez barátom pálinkájából akarok inni, — viszonzá ő felsége kisse csillapultva.

— Egy csöpp vért is bele, fehér ember véret, — szól Negoro közbe s jellel intett Alveznek, mit ez elértett.

— Vért, vért, fehér ember véret! — orditá, kaczaga egyszeremind Moáni Lungga, a kinek tetszett a közbeszólás s nyelvével csattintani próbált, mintha előre élvezné a válogatotit ital édességét.

— Ez a fehér, — folytató Negoro, — kedveskedni akarva a királynak, Alveznek legjobb ügynökét ölte meg.

— Ugy? mondá a király, arczát elfintorítva, — küldjétek azt a fejtér Massongo királynak, az asszuák közé; azok elevenen eszik meg, szeretik az emberhúst.

Massongo csakugyan egy emberevő törzs az asszuák királyja volt, kik, mint Livingstone is emliti, nyiltan és rendszeresen üzték az ember-évest. Cameron is látott ilyeneket Moané Buggánál, a hol az emberhúst, mielőtt megették, több napig folyó vízben áztatták, hogy feloszlásba menjen.

Negoronak nem tetszett a beszéd fordulata; de a királynak nem lehetett ellent mondani. Sand Dicket ebben a pillanatban legalább nem lehetett megölni. A király szeszélye megmentette.

— Véresöpp helyett, tüzeceptet a pálinkába! — kiáltott a király.

— Ugy van, felség! — engedett Alvez — sőt egész tüzfolyót! Mejlátja felséged, hogy értjük a mesterséget.

Moáni Lungga parolat adott barátjának Alveznek. Alig birt örömevel, hogy tüzet ihatik! Hiszen folyadékkal már ugy is tele van. Feleségei s udvaroncjai is osztottak örömeiben. Ők sem láttak még iható tüzet — a milyennek az égő spiritus ígérkezett. Tapsoltak s ujjongottak örömlükben. Valóban derék gondolat volt, égő püncsesal vendégléni meg ő felségét a kazondéi királyt és kíséretét; s velők ez új alakjában is megkóstoltatni s megkedveltetni a belül ugy is, meggyújtás nélkül is égő s égető italt. A mellett Negoro számított arra, hogy a király ital közben elfelejtí, a mit a megöleendő fejére nézve mondott s örömmel fogja venni, ha az égő pálinkát még vérről is leöntheti. Az estély programja tehát sokat ígért: lángitalt s egy fehér ember martýrságát.

Szegény Dick, szük ketreczéből csak a halálra volt kilépendő! . . .

Alvez José-Antonio, a püncsfőzésben egészen a Negoro tanácsára bízta magát, a ki, mint tudjuk, a szakácsmesterséget is értette. Egy óriási réztálat, inkább medenczét, hoztak elő, melybe

A pálinka, melytől az egész ember (vagyis barom) ugy át volt hatva s ázva mint a szivacs, a magába szítt nedvtől: meggyúlt benne. Szonnyu ordítások közt hempergőzött a földön.

Hiveit rémület fogta el. Miniszterének volt annyi bátorsága, vagy ösztöne, hogy hozzá rohanjon, felemelni a szerencsétlent, kinek már ruhája, az az bőrköténye is égett s ki száján okáda a tüzet. Ajkai érintkeztek s a miniszter lehellete is tüzet fogott. Ő is elordította magát s ura mellé bukott a földre.

Senki sem mert közeledni hozzájuk, a mint kinaik közt a földön hempergőztek, tekergettek. Az egész udvar összeégett volna, mindenikben volt elég gyulható anyag! Asszonyai rémületen szétszaladtak; Coimbra is velők tartott; neki ugyancsak veszedelmes lett volna közelben maradni. A nép egy része ott maradv, elszőnyüködvé nézte a rettenetes látványt, hogy ég meg két, pálinka-ázott emberi test! Nehány percz múlva halva volt mind a kettő, de még égett. A pálinkától meggyúlt ember gyöngye, lassu, lángtalan, de átható és kiolthatatlan tűz-

védelmi módok létrehozása czéljából, s együttesen követelnek kárpótlást az aranybányatársaságoktól.

Levelező-lap utazása a föld körül. Chemnitzben (Szászország) f. évi május 24-én néhány ur fogadott, hogy egy levelező-lap 120 nap alatt teszi meg az utat a föld körül. A fogadás most meg van nyerve. A levelező lapot ugyanis főnebb említett napon adták a postára; czimlapjára egymás mellett a következő czimek voltak írva: „1. Herrn H. Gerbel u. Comp., Alexandrien, Egypten; 2. Imperial Consulate of Germany, Yokohama; 3. Imperial Consulate of Germany, Singapur; 4. Messrs. Murphy, Grant et Comp., San-Francisko; 5. Franz Hokmann, care of Messrs. C. A. Auffmorit et Comp., P. O. Box 1126 New-York; Ludwig Ploss, Chemitz, Saxony,“ mellette pedig azon kérés volt hozzáírva, hogy a postamesterek azonnal továbbítsák a lev. lapot; és így is történt. A lev. lap mind az említett posták bélyegével érkezett f. szeptember 18-án déli 1 órákor Chemnitzbe s így 117 nap alatt tette meg az utat a föld körül és pedig a következő időközben: Chemnitzben feladott máj. 24-én, Alexandriába érkezett jun. 4-én, másnap expedáltott Singapurba, hova jun. 29-én érkezett, innen aznap továbbítván, jul. 14-én Yokohamába ért, hol jul.



A KAZONDEI KIRÁLY EGÉSZ POMPÁJÁBAN.



A MEGGYÚLT KIRÁLY.

TIZENÖTÉVES KAPITÁNY.

fél akónál több pálinkát öntöttek. Bűdös, de kelően rektifikált szesz volt, a mibe néhány kilo cukrot, s marok száma dobta a porrá tört szekfűborsot, fahéjat s egyéb fűszereket.

Mindnyájan kört képeztek a földre letett edény s a mellette álló király körül. Meggyújtották. Kékes lángja magasan csapott fel, s mulatságból egy pár marok só is hintettek belé, hogy kísérteties színt adjon a körülállóknak. A király oly áhítattal nézte, oly varázst gyakorolt rá az égő szesz, hogy szinte kedvet érzett magában belerohanni.

Alvez intett Negoronak, hogy keverje. Ez nagy kanállal közeledett az égő folyadékhoz. Moáni Lungga azt hitte, meríteni akar belőle s megkóstolni; — de már ezt a gyönyört, ennek az elsőségét nem engedhette másnak. Oda ugrott s megragadta a portugalli szakács karját és kivette belőle a kanalat. Mielőtt megakadályozhatták volna, merített az égő szeszből s kék lángját ajkaihoz vitte. Tátott szájába, torkába behatolt a mohón szürsölt láng — elordította magát s földre rogyott.

zel ég el; oxydálódik. Bűzös, sárga füst kél ez egészről — melynek vége hamvvá porló kis oncsorakák.

Egy óra alatt csakis ez maradt Moáni Lungga kazondéi királyból és miniszteréből!

(Folyt. követc.)

Egyveleg.

Az angolok tömérdek háborui, melyeket a Jóreménység foka mellett a benszülöttekkel s különösen a kafferekkal folytattak, egy statisztikus számítása szerint oly költségesek voltak, hogy minden a csatában megölt kaffer Angliának 125 font sterlingjébe (1250 forint ezüstben) került.

A kaliforniai aranyásók pusztításai. Kaliforniában az aranykutatók ásója pusztulást mér a gyönyörű növényzetre és a termékeny földre. Az aranybányák kiaknáztatása végett a folyamok egészen elpusztítottak; vizök moesárrá változik s a föld nedvesítését már nem is eszközölheti. Így a Sacramento folyam is merő iszappá s moesáros árokká fajult el, mint az ottani lapok állítják, ugyannyira, hogy a földbirtokosok társulatot alakítottak

31-ig pihennie kellett; innen San-Franciskoba aug. 24-én érkezett, honnan New-Yorkba szept. 2-án ért, és végül innen a tengeren s Anglián át szept. 18-án ért oda, a honnan kiindult.

Uj találmány. Edisonnak egy új találmányáról irnak az amerikai lapok. Egy hirlapíró nemrég meglátogatta laboratoriumában a feltalálót, s a következőket írja róla: Edison valami vizet rázótt fel palacszkban, s azután irt a folyadékkal papírra. Az írás halvány-szürke volt. Egy percz múlva azonban az írás szélei megkeményedtek, s a betűk észrevehetőleg kidomborodtak, úgy, hogy kézzel megtapogatva a betűket határozottan fel lehetett ismerni. „A vakoknak — ugymond Edison, — igen érzékeny tapintásuk van. Ha e ténnyel irnak, írásban közlekedhetnek egymással, mi a boldoguláshoz és haladásnak új korszakát fogja megnyitni előttök. Találmányommal azonban még nem vagyok egészen megelégedve. A betűknek még sokkal jobban ki kell domborodniuk a papírról.“

Érdemes kigyófészket találtak nemrég Carmarthen mellett. 352 kigyó volt a fészkekben, több száz közülök 9—12 hüvelyk nagyságú, három darab kiváon nagy s ezen kívül több ezer kigyótojás volt ott ágyugolyó alakban összehalmozva.



Paczona István huszárszázados.

A maglaji hős fiuk vezére.

Az első vér, mely a jelen boszniai hadjáratban kiesorult, magyar huszárok vére volt. Olvasóink bizonyára ismerik ez első véres találkozás történetét. Tudják, hogy a Szapáry-hadosztályból Milinkovics tábornoki százados előre küldetett a nép békés megnyerésére s élelemszállítási szerződések kötésére s mivelhogy tetemes mennyiségű pénz is volt nála, egy század magyar huszárt adtak mellé, a 7-ik ezred 5-ik századát Paczona István százados parancsnoksága alatt. Ismeretes dolog, hogy a csapatot látszólag barátságosan fogadta a bosnyák lakosság. A maglaji előljárásság még figyelmeztette is őket, ne menjenek tovább, mert a szoros utakban veszély fenyegeti. Azonban másképt szólt a parancs s a derék kis csapat megindult a Zepese felé vezető szoros uton.

Négy órai lovaglás után az előcsapat Deleva főhadnagy vezetése alatt a Boszna egy mellékfolyójának, Liszniczának ért a hidjához, melyen tul egy szirhasadékszerű keskeny út kezdődik. A meredek sziklák, cserjék közül itt egyszerre pusztító puskatűz fogadta a fiukat, fűtyült a golyó, ellenség azonban nem volt látható. Többen halálra találva vagy megbesbesülve lebuhtak ágaskodó lovaikról. Mások leszálltak s viszonozni kezdték a tüzet a láthatatlan ellenség ellen.

De a maradhatás lehetetlen volt. A kiadott parancsszóra megfordult az egész, időközben ide érkezett század s a magaslatokat elfoglaló bosnyákok golyózápora között vágattak vissza Maglaj felé.

Végre megpillanták a kis várost, hol tegnap oly vendégszeretettel fogadták őket. Azt hitték már megmenekültek. Pedig még csak itt várt rájuk az igazi meglepetés.

Mindjárt az első házakhoz érve, puskaroppanások hallatszanak az ablakokból. Paczona százados lova, golyótól találva, összerogy. Egész Maglaj fegyverben áll, s bosnyákok lepik el utcait, házait. Az egyetlen út, melyen menekülés lenne, el van torlaszolva kövekkel, feldöntött fákkal.

Ekkor gróf Chorinszky főhadnagy leugrik lováról, utána néhány altiszt és köztiszt s neki állnak a felhalmozott torlasz eltakarításának. Ez alatt folyton omlik rájuk a golyózápor, egyik a másik után esik el, de végre sikerül egy szük ösvényt nyitni a torlaszon, bár azok közül, a kik nyitották, egy sincs már életben.

„Utánam, fiuk! Éljen a király!“ kiáltja most Paczona százados s kivont karddal rohan a nyitott ösvénynek. Utána a többi huszár, keresztül a golyó-záporon s a vitéz társak holttestein. Egy huszár ott fekszik leölt lova alatt, nem bír kiver-

gődni alóla s csak esdő szemével kéri: „Bajtársak, itt hagytok-e?“ Ekkor Paczona százados visszarántja lovát, megragadja egy uratlan ló kantárját, fölsegíti a lova alatt fekvő bajtársát, úgy hogy ez a nyeregbe illesz s újra megindul a csapat tovább. Most egy második ló roskad össze a derék kapitány alatt s jobbra-balra töle esnek a hős fiuk. A százados új lovat kerit s végre, négy mértföldnyi halálos ut után megérkezik a megfogyott csapat a sereg zöméhez.

A százados rendkívüli hidegvérének köszönhető, hogy mind egy lábíg nem veszték oda. A mit a csapat kiállt és végrehajtott, a legszebb huszárbavurok közé tartozik s megérdemli, hogy dicsőretek emlékezzenek meg róla honfitársai. A dicsőség orszlán része persze a vitéz, bátor százados illeti.

Paczona István huszárszázados jelenleg 38—40 éves. Magas, sugár, kiváló szép férfi, ki a koronázásakor is amaz elite-csaphoz tartozott, melyet az egyes ezredek legjobb katonáiból állítottak össze. Ráczálmáson született, Fehérmegyében, hol atyja Paczona Elek földbirtokos volt. A Paczona család egyike a legderékabb közneves családoknak, melyek kivált igazi hazafias érzelmek jellemek. A derék két iparos Budapesten, Paczona Imre és József unokatestvérei a maglaji hős huszárnak, kinek még két fivére van Fehérmegyében. Istvánt, kinek a katonai pályára nagy hajlama volt, a bécsujhelyi katonai intézetbe adták föl szülei. Onnan került a hadsereghez, hol nyílt, barátságos, vidám modora ép oly kedvessé tették bajtársai előtt, mint szigoru katonai magatartása, vakmerőségig menő bátorsága előljárási előtt. Neki jutott a sors, hogy az első ütközetet e hadjáratban megvívja, de már előbb is magára vonta a figyelmet, mivel a bosnyák határra vonulás napján ő volt az, ki többet magával a Száván átszatott s a hidon vonuló csapatokat megelőzve, Bosznia földjére lépett s kitűzette ott a monarchia zászlaját.

A maglaji eseményt maga írta meg Ráczálmáson lakó, taval özvegygylet édesanyjának, megvigasztalván őt, hogy a halálos veszedelemben neki nem esett semmi baja.

A csendes ház.

— Kézirat. —

Jártál-e már egy, kedves olvasó, hogy sétálközben mélyes mélyen elgondolkoztál, elanynyira, hogy végkép elvesztetted tudatát még annak is, hol jársz? Ismerős utcában, ismerős házak, ismerős arczok mellett mentél el, de mintha csak álmodnál, vagy „kód előttem kód utánam“—alak lennél, a kit másoknak lehetetlen látniok, elhaladtál mindegyik mellett részvétlenül, hidegen, mereven a szemök közé nézve s tépelődni hagyva őket a fölött: „hát ezt mi lelte, hogy nem is köszön?“

Van így néha az ember s erről az állapotról tudhatni meg leginkább, hogy az ember tulajdonképen két lény: egyik, a melyet szemünkkel látunk, a másik az a láthatatlan valami, mely néha el-elkalandoz ki tudja hova, tul a tengereken, világréseken, mint a madár s az ember méltán csodálkoztatik azon végtelen hosszúságú inponderabilis finom fonálon, mely egy pillanat alatt vissza tudja rántani a csillagok közül is.

Az én madaram is a jó isten a megmondhatója merre repült a minap, a mint egy szeptemberi nap délelőtti czéltalan tévelyegtem Budapest utcaján. Nem tudtam volna hirtelen megmondani, merre járok; tökéletesen elvesztettem a tájékozást, de nem igen törődtem vele, csak jártam öntudatlanul, hiszen majd csak haza téveszt valahogy a szinte öntudatlan megszokás.

Egyszerre csak egy szép kert magas vaskeletésénél találom magamat. A fák zöld lombjai közül egy görög szabású szép épület korvonalai tüntek elő, impozans széles lépcsősorral, oszlopokon nyugvó portikussal, mely fölött mythoszi alakok köcsörtortja pihen klasszikai nyugalmu télettségben.

Csak egy élő alak járt a fák között, kemény, antik lépésekkel, és szintén klasszikus szabású görög orral. Rémlétt előttem, hogy én ezzel az orral már találkoztam valahol. Nem közönséges orr lehet, az bizonyos.

No de mintegy. Tekintsünk másfelé.

Az utca átelleni oldalán egy sajtáságos ház vonta magára figyelmemet. Három tekintélyes kapuja van s mind a három zárva. Furesa ember lehet a gazdája, a ki három kaput tart a házán s egyen se lehet bemenni. Ablakai is nagyok, tágasak. De azok is el vannak rekesztve az őszi nap aranyfényétől, — végig borul rajtuk az a hajlékony amerikai zsalu, melynek belső lapja zöld, a külső meg sárga. Mindegyik ablak olyan mint egy-egy nagy szem, de a mely nem lát, mert le van hunyva.

Ez a ház meghalt, vagy legalább is alszik.

A középső kapu előtt egy nádszék áll. Azon ül egy öreges ember. Két térdére támasztja könyökét, két tenyerébe állat. Ennek is le van hunyva a szem, mint a házának. A szájából nagy nehéz tajték-pipa lóg; de nem ég. Az is alszik.

Mi lehet ez? Talán csak nem valami újmódi kolostor?

— Nem, uram, ez az ország háza, — mondja felhőkölve a tajtékpipás uri ember. — Itt csinálják azokat a sok szép törvényeket.

Ejnye, bizony nem is tudtam, hogy a Sándor-utczában járok. Akkor hát az a másik görög templom forma a muzeum; az a görög orru ur pedig — no azt nem áruolom el, ez iránt teljes sötétségben hagyom az olvasót. — De hát ha ez a ház az országháza: miért van olyan nagyon becsukva?

— Mert háboru van, uram.

Mi a kő! Hát ez afféle megfordított Jánus-templom. Azt épen akkor csukták be így, ha nem volt háboru, máskor meg tárva-nyitva volt. Hanem hát persze Rómában az országnak is volt a háboruhoz egy kis köze.

— Hát aztán nem lehet bemenni ebbe az országházába, mikor háboru van?

— Bemenni csak be lehet, de országgyűlést nem lehet benne tartani.

Miután biztosítottam a jó embert, hogy nem tartok országgyűlést, készségesen bevezetett. Nagyot csikordult a nehéz tölgyfa-kapu sarkában, aztán becsapódott mögöttünk.

Tisztelt olvasó, a ki az országházát az élénkebb ülésszakok idejéből ismered, mikor ki s be rajzik három kapuján az ember, a folyosókon törvényhozók csoportjai zsigongnak, a buffetből a sherry-üveg lágy kotyogása s étvágy-ingerlő tányéresörmpölés hallik, mig odabenn a teremben Tisza Kálmán biztosít, hogy a mig ő ezen a helyen lesz, egyetlen katonát nem visznek ki a határon az ő tudta és beleegyezése nélkül (a mi igaz is lett): te nem is képzeld, minő ünneplés, hogy ugy mondjam, minő tisztességes belül ez az országház, mikor üres.

Az a titokszöveg felhomály, mely a magas ablakokon átszűrődik, az a néma esend itt köröskörül, mintha valami elhagyott templomba lépnél. A hosszú folyosókon végig hangzik minden lépésed a mozaik talajon, fölverve a vizhangot, mintha a folyosó másik végén is járna valaki. Pedig egyedül vagy vezetőddel.

— E napokban fejezték be a meszelést — így riaszt föl kiserőd ünnepi hangulatodból, — a tetőbádogot is megreperáltuk. Ezeket a pokróczokat mind szépen kiporoztuk, a mobiliát, a

zöld posztót az asztalok szépen megkefték. Most már jöhettek a tisztelt honatyák.

— Hát az ülésterem?

— Ott is történtek reformok. Az elnöki eszengettyűnek új nyelve nőtt, mivelhogy a régi-nél külön volt a képviselő uraknak, nem bírt velök.

Csakugyan, az ülésterem is ki van porozva. A fölülről leszivárgó világosság derülten ömlik alá a karzatokra, a körbefutó képviselői padokra, melyek némelyikének nádfonatu ülése van, tekintettel azokra a képviselő urakra, a kik már olyan régen üléseznek, hogy aranyerekre tehetek szert. A többi ülés zöld amerikai bőr, melynek azelőtt fölőtte ragaszkodó természete volt, mintha örök hűséget akartak volna esküdni a rajtok üllöknek. De a mi, fájdalom, sok esetben ép oly hamis eskünek bizonyult, minteg yép diplomataik ünnepélyes ígéretei.

A padok, a masszív elnöki szék az emelvényen, jobbra-balra tőle a jegyzői ülések, előtte a szószék, a terem közepén a ház asztala, mind mind megvannak a maguk helyén. Oda vannak növesztve a terem padlójához szilárdan, rendíthetetlenül, — megtestesült jelképei az állandóságnak. Mobilis ülés csak kettő van itt: a Kónyié és Fenyvesyé. Ezek karikákon, gördíthetők ide-oda. S csodálatos mégis, hogy az egész teremben csupán ez a két mozgó szék mondható igazán — stabilisnak. Ezt nem alterálja pártok fuzója, szakadása, a miniszterválság, — áll, mint Sion hegye a rajta ülővel, a parlament tenger legádázabb hullámcsapkódása között is.

A szélső baloldalt abból a nagy kifiből, melyet a körbefutó amphitheatralis székek alkotnak, már kihalította a maga jókora csücskét. A többi ülésekben néhol még ott pompáznak a volt képviselők kis zsekréterekbe illesztett névjegyei. Vajjon hányat lát meg közülök viszont a gazdája?

Az ember végig halad az üres padosokon. Némely ülés előtt önkénytelen megáll. Itt Deák Ferencz ült valaha, — mikor Ivánka Zsiga megengedte. Harmadiknak ült tőle Horváth Mihály. Amott a tuloldalon volt a Nyáry Pál helye, a vasember; kissé rézsut előtte Vukovics Sebő, a parlamenti minta-férfi, közel hozzá Horn Edeé, a ki csak idehaza lehetett oly soká „bolygó-zsidó“. Amott a szélen Patay István bátyánk helye áll üresen, mindjárt mellette a Baldácsy báróval. Annyi mindenféle nemű vezetetséget lát az ember, a kik nincsenek itt s nem is lesznek többé soha. Mennyi emlék tolni föl az ember lelkeben, örökre üresen hagyott helyeik láttára!

Tisza Kálmán helye is itt van egy pados részében. Azóta fölcsérelte mással, puhábbal s csak később tudta meg, mennyivel keményebb ez annál.

Isten veled ország üres háza, mely most oly szép harmóniában állsz az ország kasszájával. Mily kedves vagy te ily üresen! Nem rajongsz, nem békétlenkedel, nem interpellálsz, nem csinálsz alkalmatlanságot az atyáskodó kormányának. Hallgatsz és belenyugszol a változhatatlanba. Bezzeg, ha tele vagy, minő lármát csinálsz! Hanem azért — bele nyugszol akkor is.

Csendes ábrándokba merülve hagyjuk el a termet. Az ajtókat takaró zöld függöny meglebben, mintha valami szellem suhant volna a termen keresztül. Deák szelleme tán, mely a mulat keresni jött? vagy tán a Kossuthé, egy szebb jövő álmával szárnyain? . . .

A nagy nehéz kapuzárny bezárul mögöttünk. Künn vagyunk az utcán, a behunyt szemű ház előtt. Mások itt kocsisorok, kívül rekedt néptömegek zsigongnak, kíváncsian vizsgálva a ki s bemenőket, s találgatva, melyik kicsoda?

Most üres a tér. Két falusias külsejű uri ember jön csak messziről, megállva minden kapu előtt. Képviselek, kik szállást keresnek, s nem találnak kedvökre valót.

Hát bizony az lenne a legjobb, ha Edison holmi mihaszna telephon meg phonograph, meg a jó isten tudja, miféle drótra huzott mennykő helyett azt a mesterséget találta volna fel, hogyan szállítsa ide az ember Bereg meg Torontálvármegyéből, ide a főváros közepére, az országház mellé a portáját, istállóstól, kertestől, a baromfiudvart meg a pincézt sem feledve otthon. De az a sok bolond yankee nem tudja ilyen praktikus értékű tervezeteken törni a hőbortos fejét s a keleti kényelemhez szokott földesúr, a kit sorsa a mult választásokon képviselő-ségre kárhoztatott, most kénytelen ide jönni zsellérnek a mások házába, mikor odahaza akár ötven vendégnek adhat állandó szállást.

Mennyi kínba kerül csak az előzetes kérdések elintézése is. Felvigye-e az ember az asszonyt is? avagy otthon hagyja? Mindenképen baj. Az asszony nem akar maradni, ő bizony nem vesződik a béresekkel, elég gondot ad neki a vászoncseléd. Aztán ferjem uram csak egyedül járjon a theatumba, meg talán még a maszkos bálba is? Ohó, ez nem járja. Igen, de mi az az 5 frt 25 kr. napjára, ha az ember magával czipell az egész familiát? Szállás is mindjárt nagyobb kell, meg bizony a maszkos bálba csak nem vihet az ember magával — akárkit. Maradjon hát csak az asszony vesztég.

Kerestetik aztán szállás. Van szolid urak számára, külön bejárással, a kapu alá nyíló ajtóval, — ezek a legkeresettebbek. (A betörő tolvajok előtt is.) — Vannak aztán szép szállások butorral és a nélkül, melyek egyenesen csak „képviseelő uraknak“ adhatnak ki. Némelyik szálláshoz „teljes házi ellátás“ is járul, — föltéve, hogy magános a képviselő.

Hajh, de mindegyiknek van valami bibéje. Egyhez sincs akkora éléskamra, mint oda haza. Falun kéményszámba se fogadják el, a mit itt „spájznak“ neveznek. Hja itt a piac a spájz, s két krajczár ára petrezselyemért a Kálvin-térre szokott szaladni a cseléd. Hát ilyen szállásra derek falusi gazdasszony nem megy, inkább marad odahaza. — A másik jó lenne, de oly magasan fekszik — második emelet, — hogy az alacsony földszinhez szokott ember tüzi bakternek kénytelen kelpelni magát, a ki a toronyban lakik. — A harmadiknak az ablaka elé tűzfalat huzott a szomszéd. Ujra egy másiknak oly szűk utcára esik az ablaka, hogy az ember kénytelen elvágni a „longa“ szárából, ha azt nem akarja, hogy kikönyökölve, kiüsse a tulsó oldalon lakó ablakát a pipájával. No vannak aztán széles utcák az igaz, de ott megint az a baj, hogy arra szalad a löféjű vasut, túlköl és mennydörög, mint az itélet, a sok sörös kocsi is mind arra hurcolják a meklenburgi emeletes lovak, meg aztán minden halottat arra visznek ki a kerepesi temetőbe. Szóval akár udvari, akár utcai szállás: nincs benne mód igazi otthon találni egész Budapesten. Hogy a mennykő csapjon is bele abba a mandátumba!

Az már bizonyos, hogy olyan szállás nem is sok van, mint a melyből én most a szállás-kereső szegény emberek fölött nemtelen kárörömmel gunyolódni oly könnyűnek találom. Egy masszív uri házban, mely kényelemre épült s nem amaz emeletes kalitkák módjára, melyeknél egyedül tekintet a jövedelem, olyan házban, mely történelmi nevezettségűvé lett az által, hogy a „haza bölése“ annak a falai között lehet ki nemes lelkét, mely háznak rajza ennél fogva az ujságokban, albumokban is megjelent, — hiába, kissé poetikus kedélyeknek ez is valami, — szép kilátással egy gyönyörű tágas parkra,

melyet egy dúsgazdag magyar főúr jó izlése és bőkezűsége egész paradicsomi kertté tett a város kellő közepén; távol az utca zajától, az udvar rekedt levegőjétől: könnyű az embernek hasábon élczelődni más emberek baje fölött, kik százötven szállást látogattak végig, míg egy olyat találtak, a melyből a jövő fertályban kihurcolkodniok a legelső és megmáshíthatatlan elhatározásuk.

Törs Kálmán.

Az új Bulgáriából.

(Eredeti levél.)

Ruscsuk, 1878. szept. 15.

Itt van az ősz, itt van újra, szép mint mindig én nekem! Tudja Isten, hogy miért is szeretem, de szeretem! . . . Az igaz; de ebena felfordult világban még a természet is felfordult; a dombtetőre nem lehet kiülni, mert a rekkenő meleg lepergeli az arc és kéz bőrét, a fák lehulló levelét nem lehet hallgatni, mert ha egy le talál is esni, az csak a félegetett föld vastagon reáragadt porának nehézségétől pottyan le, ez pedig egyáltalában nem képes a halandót költői ábrándokra hangolni. — De minek is ábránd, hol minden oly prózai, minden oly kézzel fogható valóság. Itt nincsen titkoszörnyűdés, itt nyíltan végzi a sors következzesszerű rombolását; — rombol, hogy egy új épületnek vesse meg alapkövét, egy új államnak, melynek embriója már letté kezd válni, mely magában hordja — a természet pazar ajándoka folytán — a jólét, az erő, a gazdagság, fölvirágzás minden kellékét. De vajon ilyen lesz-e? vajon áldáshozó lesz-e létrejötte a nemzetek családjában, vagy egy új sisiphusi kő lesz nemzetünk útjában, melyet a második ezer év alatt folyton görgetnünk kellend? ki tudná megmondani! — A haldokló még itt van, — ott az utcaszegetlen pongyolán ülő 40—45 éves török, széles vállát a félbe tört dzsamia szegletkövének támasztva, az elfojtott düh és kétségbeesés tűzéval nagy fekete szemében, bámul vő háza omladékaiba, és szó nélkül kénytelen nézni, mint hordják gyönyörű lugasának, árnyékos cziprusfáinak maradvékát nemzete sirásói, hogy a min ő éveik dolgozott, hol életének boldog napjai folytak, hol gyermekei vidor boldogságban játszadoztak, most az az utcán táborozó durva moszkovitának szolgáljon tüzi szerül. — Bámul, néz, egyet sohajt: „Mas Allah!“ — még egyszer, talán utoljára körültekint, és megindul szótlanul, meg sem áll a Libanon hegyek czedrusáig, hogy legalább letekinthessen Syria síkjaira, hol csak Mekka és Medina látása képes forró vérenek némi enyhülést szerezni . . . Nem, nem oda vándorol; — szájról-szájra jár a hír, hogy a haldokló orosz-lánhoz közeledett valaki, még egyet rugni rajta, elmegy oda, nincs mit vesztenie, hazáját szétépték, hitét lábbal tapodták, családját kiirtották: oda megyen tehát az új betolakodó elébe, hogy legalább szerezzen néhány szolgát a paradicsomban tartózkodására.

Ruscsuk a legszebb városok egyike Bulgáriában, közvetlen a Dunaparton, egy 30—40 méternyi magaslaton fekszik, — utcaí Miháid pasa kormányzósága alatt annyira-mennyire rendezettek, fő utcájaja egyenes, elég jó házakkal, de még mindig nagyon keleties, — egy pár hotel, a kormányzósági épület, az osztrák konzulátus, mellette Palugyai borkereskedésével, csinos és különösen nyílt tekintetű épületek. Kereskedése felette élénk; nem csak a belföld hordja ide gabonáját hajókra rakni, hanem a Fekete-tengerről is, kivált mióta Sunla és Várna nem akadályozza a vasuti közlekedést, nagy tömegben jön levantei áru továbbítás végett. Vára nem tartozott régen az első rangú várak sorába, ámbár fekvésénél fogva, kivált ha a várbeliek elfoglalták a szloboziai balparti sáncokat, mindig kitünő erősség volt; de most, a háboru alatt oly fontos pontokat emeltek körötte és ugy megerősítették, hogy az egész orosz sereg összetörhetne volna homlokát sáncain, még sem juthatott volna birtokába. A város, a balra és Dunánál van több gondot, több költősegt fog okozni a nagy Romániának, mint megbírhata. Most vizsály és irigység nélkül él Havasalföld Moldovával, tényleg annyira egyesülve, hogy még árnyéka sem marad fenn annak, hogy ezeltől 21 évvel két

* Az ő török azt hiszi, hogy ha gyaur elleni csatában esett el, okvetetlen a paradicsomba jut, és ott anyai szolgája lesz, a hány hitetlen életében elpusztított.

kül a város háta megett szép emelkedettséggel 420 méteres magasló hegytetők, mindvégig voltak, — sőt vannak — egymást védő, körül-belől tizennég kilométer hosszúságú kört befogó védművekkel egybezáncsolva; mindenek felett a hegy legmagasán, épen a központon eső Levant-Tabia óriási mű; alaguton van közlekedése minden pont felé, elébe van még 3—400 méternyire tolvá egy kisebb erdő; jobbra-balra tőle félkörben mindkét szárnyon a Dunáig nyulnak a többi védművek. A városon alig látszik nyoma a bombázásnak, — a hol volt is kár, nagy részben ki lett igazítva.

A fő utca közepe táján van a rendőri hivatal, hol a régi kavaszok helyét orosz és bulgár csendőrök foglalták el, — az új bolgár katonaságból is sokat lehet látni; egyenruhájuk épen olyan, mint az oroszé, sőtétzöld fegyver-kabát, elég pongyolán szabva, az oroszoknál divó franciázis főg helyett kerek báránnybőr-sapka, melynek teteje olyan színű posztóval van behuzva, milyen az ezred színe, — a fővegen elől a byzanti kettős kereszt fő; ezt kiegészíti a nagy térdig érő csizma.

A bulgárok máris kezdik sokalni a nagy boldogságot; a nyugalmas földmívelést katonai szolgálattal, a lassu „more patrio“ közigazgatással, a lomha bivalyszerű járást katonás smirna „muscáj“ váltotta fel; a szóbeli panaszkodásnak vége, a rögtoni törökös igazságszolgáltatás a bolgár csorbadszik kezébe jutott, kik sokkal vérszívóbbak, mint a régi kadik. A tized — vagy a török hatóságok gondtalansága folytán talán csak a harmincz-rész helyett most jó summa pénz kell fizetniük adó, kövezt, rendezkedés, katonatartás és más czimeken.

Nekem legjobban feltűnt az, hogy míg ezeltől Ruscsukon lehetett a legszebb és jobb gyümölcsöt kapni, most a gyümölcs és szőlő idényében nem bírtam egy szép fürt razachiat — nagy szemű bakatort — kapni; ennek oka az, hogy míg a török nagy előszeretettel viseltetik a szőlő és gyümölcs iránt, addig a bolgár inkább a zöldeket tenyészti, és az, hogy Ruscsuk körül a háboru folytán nagyon megfogytak a szép kertek.

Az oroszok nagyon szerelmesek ez új szerzeménybe, — legalább innen ugyan nem készülnek távozni, sőt még az átellenben fekvő Gyurgyevóból sem mozognak. Itt is, ott is annyi az orosz, mintha a berlini konspiráció nem is lett volna; csupán a betegeket pedig még nagyobb hosszú vonatokon vagy az osztrák Dunagőzhajótársulattól vett, s igen ügyesen kórháznak alakított gőzöskön.

Igen élénk és sajátos képet nyújt a Duna partja; felül az orosz hídron majd mindig készülődik négy-öt vitorlás, kopott török hajó, teli kivándorlókkal, — ott üldögélnek egész nap semmit nem téve, egy rakásra zsufolva török nők, gyermekek, férfiak vegyesen; — néha hozzá látnak ebédjük készítéséhez, imádkozásaihoz, míg a hajó körül nyüzsgő a víz a sok fürdő muszkától. A szegény török bámul, sohajtoz, de nem akadályozhatja meg a három gyöngyei oldalpiltánsait, sem a nagyon öltönytelen moszkovita durva élezeit.

Ki lesz e boldognak kandidált ország fejedelme? még nincs előntve; az orosz befolyás és párt emberei Vogoridis régi bulgár családból származott, de elgrogősödött és oroszosodott szerzemre, vagy Battenbergre; a mendemonda és az Oláhország felé kaecingatók Bibescu volt oláh fejedelmé fiára, sőt sokan magára Károly fejedelmére, — a haladó és függetlenségre törekvő ifju Bulgária pedig a volt német követ Reuss herczegre számítanak, a kit már hír szerint meg is kérdeztek, mit felelne, ha a násznagy az ajtón kopogtatna?!

Dobrudzsát mindenki sajnálja, pedig ott nem a bulgár, hanem a tatár elem a tulnyomó, mert 173,000 lakos közül van tatár 73,000, lipován, orosz és bulgár 40,000, román 36,000, cserkesz 19,000, oszmanli 5000. Így volt ez eddig, de most már nagy változáson megy keresztül, mert a cserkesz és oszmanli költözőkdi kikéle, nyomulván helyére bizonyosan bulgár. Ezért nem fáj Románia foga olyan nagyon Dobrudzsára, azért irtóznak és nem sietnek a foglalással, mert félnek, hogy e dunántuli új Románia több gondot, több költősegt fog okozni a nagy Romániának, mint megbírhata. Most vizsály és irigység nélkül él Havasalföld Moldovával, tényleg annyira egyesülve, hogy még árnyéka sem marad fenn annak, hogy ezeltől 21 évvel két

fejedelme volt, külön szokás, külön törvény alatt; jaj de ott nincsen és nem is lesz nemzetiségi törvény, — fél, de inkább óstonszerűleg irtózik idegen elemet magába fogadni.

Boldog ország! melynek kormánya a nemzet érdekével és érzelmeivel együtt gondolkozik! Ezért lesz a keleti országokból ország. Eltűnt a költőiség; rövid néhány év és a műezsim nem fog kiáltani a dzsamiák erkélyéről, mert nem lesz kinek; de mégis minden szerencsétlensége mellett boldog e nép, mert két hazája volt, s egy még megmarad! Lesz-e részünkre, ha a végóra út más hely fenntartva, mint a Jókai által jövendőt Dobrudzsza? Az Isten tudja!

Bosznia czimere.

A Bosznia két czimeréről mult számban közölt szöveg némely állítására vonatkozólag egy pár megjegyzést kívánok tenni, melyek a czikkiró szerint homályos kérdést talán némileg megvilágíthatnak. A czikkiró azt állítja, hogy a közlött két rajz közül Bosznia czimeréről fölválta hol az egyiket, hol a másikat tartották. Ez az állítás nem épen korrekt; mert nem tudjuk meg belőle, vajjon maguk a bosnyákok vagy csak a tudósok tartották-e annak. Ha a tudósokat érti, azt megengedjük; mert ők sokban lehetnek és lesznek elütő nézetben; de hogy a bosnyákok nem így vélekedtek, hanem minden időben egy és ugyanazon czimerük volt, arra történeti és tekintélyi adatokat tudunk felhozni.

Az első czimer, melyen a keresztbe tett kulesok, azok végén egy-egy emberfő látható, Boszniáé; míg a második, melyen egy kardot tartó kar látható, Primorje vagy a Partvidék czimere. Mindkét czimert Dusan Stepan szerb császár alapította 1343-ban. Bosznia okmányok, melyek a régi időkbeli, még 1560-ik évig is vannak keltezve, a két czimer használásában igen következetesen járnak el; egyetlen eset sem fordul elő, hogy Bosznia és Primorje czimere föl volna cserélve. E sorok írójának volt alkalma régi szabályakat, valódi boszniai handsárokat láthatni, melyeken mindig a két kulesos paizs szemlelhető. Ha meggondoljuk, hogy Primorje nem más, mint Herzegovina, mely ma is a dalmat partig nyúlik némely részében (Klek, Szutorina), a régibb időben pedig még nagyobb terület tartozott Dalmáciából Herzegovinához s így joggal nevezhető bosnyáku Primorje néven; ha továbbá nem tévesztjük szem elől azon történeti tény, hogy Herzegovina hosszú időn át Boszniához volt kapcsolva, így újabb időben és a törökök hódítása után: akkor a két czimernek együttes, egymás mellett való használása nem fog zavarba ejteni Bosznia valóságos czimere iránt. Az együttes használás azonban korántsem jelenti azt, hogy e czimernek egyrészt vagy pláne egymással felváltva használtattak volna.

Nem kell erre vonatkozólag igen nagy kutatásokat tenni, tisztába hozható a kérdés egyszerű utánnézéssel a fojnicai sz. ferencz-rendű szerzetesek klastroma leltárában. Itt őriztetnek Bosznia legrégibb okmányai és egyéb ereklyéi. Itt van az az átume, melyet a hódító II. Mohammed 1463-ban adott a ferencz-rendű szerzeteseknek és ő általuk a róm. katolikusoknak. Itt őrzik a boszniai összes nemesek czime-reit tartalmazó heraldikai munkát, mely 1443-ban készült. Ebben a heraldikai munkában látható a közlött két czimer is azon határozott megkülönböztetéssel, hogy az első Bosznia, a második Primorje czimere.

Roskiewitz 1867-ben még látta ezt a munkát s ebből közli a két czimert is. Meg lesz még ma is, ha — az okkupációknak nem esett áldozatul. E. B.

Irodalom és művészet.

„Az ellenállhatatlan.“ Vigjáték három felvonásban, írta Csiky Gergely. A m. tud. akadémia 1877-iki Karácsonyi pályázatán 40 arany jutalmat nyert má. Csiky, mióta a „Jóslat“-tal feltűnt, minden egyes lépésével emelkedően mutatta fel magát. „Janus“ jobb mint a „Jóslat“, „Az ellenállhatatlan“ még nagyobb haladást mutat. E vigjáték, anyai év alatt csak a második, mely a Karácsonyi-jutalom 400 aranyára érdemesítettett. Bár még elő

nem adatott, remélhető, hogy helyét a színpadon ép úgy meg fogja állani, mint az akadémia areopája s az irodalom ítélőszéke előtt. A vigjáték, megindulásában a Moreto „Szép Diegoj“-ra emlékeztet; de aztán egészen saját út tőrt magának. Jellemei érdekesek s világosan vannak rajzolva. Nyelve nem magas, de tiszta s csinos. Előadás után lesz alkalmunk bővebben szólni róla. A csinos kiállítású kötetkét szerző „Szilgigeti Ede emlékezetének“ ajánlja. Temesvárott jelent meg az egyházmegyei nyomdában, s ára 1 frt.

„Mariska emléke“ czim alatt 66 lapra terjedő, csinos kiállítású kötetek jelent meg, Tetty és társa bizományában, Aradi Józseftől; a XXXVI számra terjedő lyrai cycilus a fiatal költő nagy formai jártasságról tesz tanúságot, de egyeből alig. A forma tökélyét is néhol erőltetéssel éri el és igen szokszor viszi mesterkéltétségig. Tartalmi t kintetben nem sokat nyújt, a mi a megjelenésre érdemes lett volna. A lyra őszinte, bensőséges hangját csak ritkán találja el. A kötetke ára 1 frt.

„Athenaeum nagy képes naptára“ 1879. évre, most már huszadik évfolyamában, elhagyta a sajátját. A Concha Károly által gondosan szerkesztett évkönyvben a naptári részen és a magyar birodalmi tisztiz czimtaron kívül illusztrációkkal ellátott bő szépirodalmi és ismeretterjesztő rész is van. Beszéléket és rajzokat Vertessy Arnold, Ágai, Beöthy Zsolt, Concha Károly stb., költeményeket Tóth Kálmán, Hiador, Váragus Antal, Gregus Ágost, stb., ismeretterjesztő czikkeket Dvihalji Emil, Hóke Lajos, stb. írtak a naptárba. Ára 1 frt.

A pannonhalmi apátság alapító oklevele. Irta Fejérfpataky László, kapható Knoll akadémiai könyvkereskedésében, ára 1 frt 60 kr. A 221 lapnyi mű oly czéllal íratott, hogy bizonyítsa az illető oklevél igaz voltát, Szent István korából való eredetét, a mit Szalay László, Szabó Károly, Horváth Mihály sat. kétségbe vontak. Szerző azt igyekszik kimutatni, hogy az oklevél 1001-ből kelt, régiségre nézve megelőzi a legrégibb dán, cseh, orosz, lengyelországi okleveleket, s oly kiváltságokkal ruházta fel a pannonhalmi apátságot, melyekkel abban a korban csak a benecések törzs-monostora, a monte-cassinói éltetett.

Ráth Mór törvénykiadásai. 1) 1878-dik évi orsz. törvényekhez II. füzet XV—XXIX. Zsebkkiadás; ára 1 frt 50 kr. 2) A czukoradóról s a szeszadóról szóló törvény. Zsebkkiadás; ára 50 kr.

„Négyesdalok zsebkönyve“ czim alatt férfi énekkarok anthologiai gyűjteménye jelent meg. Szerkesztették Bartalus István és Gyertyánfi István. Kapható Kókai könyvtárusnál. Ára 2 frt. A gyűjtemény terjedelme 312 kis nyolczold lap, 101 négyes-dallal. Az egész gyűjtemény tartalma: tgyházi ének és gyszádalok, hazafi-dalok, különféle néphymnuszok, nemzeti indulók, másnémi komoly tartalmak, tréfások, borsdalok és népdalok. 101 számból mintegy 60 magyar stílus.

Folyóiratok. A „Térméstudományi Közöny“ szeptemberi füzetében két nagyobb közlemény van a gellérthegy csillagászatornyóról Heller Agosttól, Hanusz Istvántól „Prairie Csongrádmegyében.“ mely az 1876-ki árvíz rombolásáról emlékezik meg. — A „Földrajzi Közlemények“ szeptemberi füzetében pedig ezek a nagyobb czikkek: „A jegesek földrajzi elterjedése“ Requinly Géztől, „Bosznia“ Erődi Béától s „Florida“ Molitor Agosttól.

„Vásárhelyi Híradó“ czimen H.-M.-Vásárhelyt új társadalmi hetilap indult meg Nagy Tamás szerkesztése mellett. Előfizetési ára negyedévre 1 frt.

Az aug. 31-ki miskolczi árvízről Klősz György budapesti fényképész stereoskopia való fényképeket készített és adott ki. Egy-egy darab ára 50 kr. Az egész gyűjtemény (24 darab) 10 frt.

A nemzet színházban e héten egy kis francia vigjáték került színre először: „A fal tövében“ Najac-tól, Halmi Ferencz fordításában. A jőkedvű csinos hasonlatosság eléggé mulattatá a közönséget egy negyedórán. — Utána a nemzeti színház vigjátéki személyzetének egyik bravour-darabja: az „Idegesek“ került színre, melyben a Kolozsvárról visszatért Benedek Józsefet, ki ez alkalommal lépett föl először Tiburcius szerepében, melegen üdvözölte a közönség.

A népszínházban most általános buczuzó van. Októbertől kezdve több tag megvált az intézettől, ezek közt Szilgigeti is, ki Kolozsvárra szerződött, és hétfőn vesz búcsut a fővárosi közönségtől a „Kor-nevilli harangok“-ban. Szombathelyi, ki oly sokoldalú jó tehetségnek bizonyult be, ezúttal visszaszer-

A TISZTELT HÖLGYVILÁGNAK.

A Grands Magasin du Printemps Párisban, tisztelettel tudatják, hogy valamennyi új kelme az őszi és téli ivadra immár megérkezett. 4802 Sziveskedjenek az illetők ez iránt bérmentes levélben a következő helyre fordulni: Grands Magasin du Printemps, 70, Boulevard Haussmann.

5 frt bevásárlás után 1 valódi bérmentes. 25 frt bevásárlás után 1 angol színes v. fehér abrosz 10 „ 1 Crepp de Chine női nyakkendő. **Ingyen!!** 60 „ 1 Princess-ruha.

!!! Meglehetően olcsó eladás!!!

Csak 37 napig!

Csak 37 napig!

A bekövetkező őszi és téli idényre!
A n. é. vevő közönséghez! — Mult hirdetésben jelzett angol és amerikai kiállítások áruinak megvétele oly kitűnően sikerült, hogy magam is megelégedtem, így előre meg vagyok győződve, igen t. vásárlóimnak jelen hirdetésben elősorolt tárgyakban, nemcsak az árak olcsósága, hanem azok jóssága által is teljes elismerésüket megnyerhetni, egyrészt olcsón vehettek, miután a t. kiállítások a haza-szállítás restelik, másrészt pedig az import majdnem semmibe került.



A bekövetkező őszi és téli idényre!
Minden félreértés kikerülése miatt van szerencsém kijelenteni, ha a t. megrendelőnek a megrendelt tárgyak valamelyike nem conveniál, hajlandó vagyok visszavenni, franco, miután megfertőnk néha, hogy bérmentesen küldetik vissza, mely esetben nem fogadhatom el. — Az alant hirdetett tárgyak eladása csak 37 napig folyik, kérem tehát megrendelőiket siettetni, miután határozott akaratom minden rendelést pontosan eszközölni. — Arjegyék kívánatra bérmentve küldetik. 4-67

Magamat a n. é. közönség kegyébe ajánlom, egész tisztelettel
Székesfehérvár, 1878. szeptember hó.

Ifj. Eibisch Zsigmond,
a „Proféta“-hoz.

Leltári kivonat: Divatkelme.	Chiffonok.	Szines és fehér abroszok.	Selymek, feltűnő olcsó ár.
5000 r. Marsalla -55. -15 6000 r. Rosina -63. -17 6500 r. Angot Cheviott -65. -20 4000 r. Poide Chaver sima □ -70. -25 10000 r. igen finom fekete Lüszer -65. -25 3500 r. igen finom 1/4 fekete Cachmir -55. -38	1000 vég 30 rőfos 1/4 Chiffon 2.50 3.95 800 r. 30 r. Madapolan Chiffon 12.25 6.25 1200 r. 30 r. igen finom Chiffon 15.25 7.65 400 r. 30 r. legfin. ang. Chiffon 17.50 8.50 78 r. 30 r. 1/4 angol Chiffon paplan-, lepedők- és agymentekre 22.50 10.50	1 drb. 1/4 amerikai abrosz minden színben 1.10 -80 1 drb. 1/4 damasc. szin. new-yorki szövet 2.50 1.20 1 drb. 1/4 damascirozott minden színben 2.80 1.50 1 drb. 1/4 damascirozott abrosz fehér 2.50 1.20 1 drb. 1/4 londoni szövet 2.80 1.50 1 drb. 1/4 ugyanaz fehér 3.60 1.80 1 drb. 1/4 fehér Braziliai salvéta 2.60 1.40 1 drb. 1/4 manchesteri salvéta 2.90 1.65 1 drb. windsori damast 2.80 1.95	1 drb. finom Chiffon ing 2.80 1.25 1 drb. legfin. Madapolan Chiffon ing 3.80 1.50 1 drb. siléziai gyolcs alsó nadrág 1.50 -65 1 drb. egész nagy trübai gyolcs alsó nadrág 1.80 -75 1 drb. nagy molnos alsó nadrág 1.80 -90 1 drb. amerikai börtölyolcs alsó nadrág 2.20 1.-
Finom Terioim és Ferdinand Clothjainra figyelemmel a t. vevőkét:	Szines és fehér abroszok.	Selymek, feltűnő olcsó ár.	Csipekfűgöngy-raktár.
3000 r. Ripsz fekete és színes -95. -32 2500 r. 1/4 igen finom fekete Terio 1.30 -65 3000 r. 1/4 finomabb 1.50 -65 2000 r. 1/4 még finomabb 1.80 -75 1000 r. 1/4 londoni szövet 2.25 -85 1000 r. igen finom Ferdinand Cloth 3.20 1.20 1000 r. Italia Cloth fényvel 1.20 -55 800 r. Cloth de Anglais fényvel 1.50 -65	1 drb. 1/4 amerikai abrosz minden színben 1.10 -80 1 drb. 1/4 damasc. szin. new-yorki szövet 2.50 1.20 1 drb. 1/4 damascirozott minden színben 2.80 1.50 1 drb. 1/4 damascirozott abrosz fehér 2.50 1.20 1 drb. 1/4 londoni szövet 2.80 1.50 1 drb. 1/4 ugyanaz fehér 3.60 1.80 1 drb. 1/4 fehér Braziliai salvéta 2.60 1.40 1 drb. 1/4 manchesteri salvéta 2.90 1.65 1 drb. windsori damast 2.80 1.95	1500 rőf Fayl Gros Grain szürke 3.50 -95 Poi di Chever minden színben 7.80 2.05	helyett csak 5000 rőf csipekfűgöngy -45 -21 3000 r. jobb fajta -55 -28 2000 r. valódi hagai quipur eszike 1.80 -50 3500 r. 1/4 széles val. amsterd. csipke 3.50 -65
Moskókelnék.	Fehér és színes zsebkendők feltűnő olcsó árak.	Uri és női fehérnruha nemübl leszállított árak.	Paplan-raktár.
3500 r. Karton -25 -15 2800 r. Angot Creton -30 -17 3000 r. legújabb new-yorki Madapolan -35 -20 5000 r. színes Piquette -53 -25 3000 r. Oxford Anglais -35 -15 3000 r. Oxford Fegatta -42 -18 4000 r. Oxford Jókei -48 -22 6000 r. szegedi festő -48 -22 5000 r. angol butor-karton virágos -60 -25 9000 r. török Creton mat és fényes függönynek -58 -25	helyett csak 6 drb. fehér felszerna zsebkendő -86 -43 6 drb. félézör. zsebk. szin. széllel -92 -45 6 drb. rumburgi zsebkendő 1.84 -95 6 drb. jobbjáta 2.50 1.25 6 drb. egészen finom zsebkendő 3.- 1.50 6 drb. festő ezerna zsebkendő 2.10 1.05 6 drb. finom Foulard zsebkendő 2.20 1.10 6 drb. angol batist zsebkendő 2.50 1.15 6 drb. valódi Glas batist 3.90 1.45	helyett csak 1 drb. finom Corsett 2.40 -95 1 drb. himzett 2.80 1.35 1 drb. egész finom ugyanaz 3.40 1.50 1 drb. igen finom Angot himzett 4.80 1.80 1 drb. finom női ing 2.40 -95 1 drb. himzett női ing 2.80 1.35 1 drb. egész finom himzett női ing 3.40 1.50 1 drb. Angot ing szalagjal 4.80 1.80 1 drb. fehér fin. alsósoknya fodorral 5.50 1.50 1 drb. ang. divatú alsósoknya fod. 4.50 1.95 1 drb. new-yorki himzett alsós. 7.80 2.80 1 drb. igen fin. színes alsós. fodorral 7.50 2.75 1 drb. Chiff. alsó nadr. himz. gyermekn. -65 -30 1 drb. Chiffon alsó nadrág nagyobb -80 -40 1 drb. himz. alsó nadrág nők számára 1.70 -70 1 drb. egész nagy himzett alsó nadrág. 2.90 -90	helyett csak 1 drb. gyermek Creton paplan -70 1 drb. török -90 1 drb. Cachmir 1.10 1 drb. nagyobb 1.40 1 drb. nagy Creton paplan 1.65 1 drb. egész nagy paplan 1.90 1 drb. 1/4 török paplan 2.25 1 drb. 1/4 Cachmir paplan minden színben 2.90 1 drb. 1/4 3.50
Kanavászok.	Uri és női fehérnruha nemübl leszállított árak.	Végül: Az angol kiállítási cikkék.	Paplan-raktár.
3000 vég 30 rőfos amerikai kanavász 6.50 2.85 2500 r. Molino kanavász 6.90 3.20 5000 r. rózaszín 7.50 3.75 3500 r. rumburgi kanavász 9.50 5.95 7000 r. igen finom kanavász 9.50 6.25 5000 r. Patent Gradli fehér 11.50 6.95 3500 r. finomabb 13.- 6.95 1500 r. finom Damaszt Gradl 15.80 7.80	helyett csak 1 drb. finom Corsett 2.40 -95 1 drb. himzett 2.80 1.35 1 drb. egész finom ugyanaz 3.40 1.50 1 drb. igen finom Angot himzett 4.80 1.80 1 drb. finom női ing 2.40 -95 1 drb. himzett női ing 2.80 1.35 1 drb. egész finom himzett női ing 3.40 1.50 1 drb. Angot ing szalagjal 4.80 1.80 1 drb. fehér fin. alsósoknya fodorral 5.50 1.50 1 drb. ang. divatú alsósoknya fod. 4.50 1.95 1 drb. new-yorki himzett alsós. 7.80 2.80 1 drb. igen fin. színes alsós. fodorral 7.50 2.75 1 drb. Chiff. alsó nadr. himz. gyermekn. -65 -30 1 drb. Chiffon alsó nadrág nagyobb -80 -40 1 drb. himz. alsó nadrág nők számára 1.70 -70 1 drb. egész nagy himzett alsó nadrág. 2.90 -90	helyett csak 1 drb. berlini gyapju női nyakkendő -05 1 drb. török Broch kendő -03 1 drb. selyem Broch kendő -10 1 drb. elefántesont garnitur 1.50 -15 1 pár férfi harisnya 1.50 -15 1 drb. igen finom 1.80 -25 1 drb. Glace kesztyű 1.10 -25 1 drb. posztó és selyem sapka 1.80 -25 1 drb. Crepp de Chin selyem nőkendő -25 1 drb. selyem szövötti nőkendő -40 1 pár kis gyermekharisnya -10 1 drb. nagyobb gyermekharisnya -15 1 drb. nagy női harisnya -25 1 drb. angol Broch tü. 1.50 -15 1 drb. Quipour rékli gyermeknek -15 1 drb. Tolkés -25 1 vég 15 rőfos bársonyszalag minden színben 1.80 -30 1 drb. Gros Grain széles selyemszalag 5.50 1.40	helyett csak 1 drb. gyermek Creton paplan -70 1 drb. török -90 1 drb. Cachmir 1.10 1 drb. nagyobb 1.40 1 drb. nagy Creton paplan 1.65 1 drb. egész nagy paplan 1.90 1 drb. 1/4 török paplan 2.25 1 drb. 1/4 Cachmir paplan minden színben 2.90 1 drb. 1/4 3.50
Finom gyolcsok uri fehérneműkre.	Uri és női fehérnruha nemübl leszállított árak.	Poloska-irtó szesz.	Poloska-irtó szesz.
800 vég 1/4 30 rőfos Hollandi gyolcs 11.50 6.45 700 r. 30 r. Hollandi 14.50 7.50 600 r. 30 r. fél Creas gyolcs 8.50 4.50 1500 r. 30 r. valódi Creas 11.50 6.45 600 r. 30 r. egész finom 16.50 7.80 3700 r. 30 r. val. bór rumburgi. 16.50 7.50 1000 r. 30 r. bór rumburgi 18.50 9.50 400 r. 50 r. georgsv. rumb. gyolcs 29.- 16.50 250 r. 54 r. legnehez. rumburgi 75.- 33.50	helyett csak 1 drb. braziliai oxford ing 1.75 -75 1 drb. valódi angol oxford ing 2.50 -90 1 drb. igen finom amerikai oxford ing 2.90 1.20 1 drb. franciaia oxf. ing párisi szövötti 4.50 1.50 1 drb. finom Creton ing 1.50 -70 1 drb. nagyobb Creton ing 2.10 -90 1 drb. Madapolan színes ing 2.50 1.25 1 drb. színes Zephir ing 4.50 1.45 1 drb. fehér ing 1.85 -85 1 drb. amerikai börtölyolcs ing 1.95 -95	helyett csak 1 drb. poloska-irtó szesz 1.50 -15 1 drb. egész nagy paplan 1.90 1 drb. 1/4 török paplan 2.25 1 drb. 1/4 Cachmir paplan minden színben 2.90 1 drb. 1/4 3.50	helyett csak 1 drb. poloska-irtó szesz 1.50 -15 1 drb. egész nagy paplan 1.90 1 drb. 1/4 török paplan 2.25 1 drb. 1/4 Cachmir paplan minden színben 2.90 1 drb. 1/4 3.50

2000 drb. 18/4 angol plaid 22 frt helyett 5 frt 75 kr.
3000 méter téli gyapjuszövetek rőfje 5 frt 25 kr. helyett 2 frt 40 kr.

A bekövetkező őszi és téli idényre csak 37 napig.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A HAZA BÖLCSE.

EMLÉKKÖNYV.

Szerkesztette
ÁLDOR IMRE.

Ára füzve 1 frt 60 kr. Vászonzba kötve 2 frt.

FERENCZ JÓZSEF

KESERÜVIZ-FORRÁS

legártalomdúsabb és leghatásosabb budai keserüviz.
Kapható minden gyógytárban és fűszerkereskedésben.
Rendés adag: egy fél borospohárral. 4757/b

Katonai iskola

Budapest nagykorona-utca 16. sz.

Beiratások az egy éves önkéntes tartalék, és tényleges tiszti tanfolyamban folyó év október hó 1-éig naponta történnek az igazgatósági irodában.

4778
Az igazgatóság.

Kiadja és nyomatja Franklin-Társulat Budapest, egyetem-utca 4-ik szám.



VASÁRNAPI UJSÁG

Előfizetési föltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és **POLITIKAI UJDONSÁGOK** együtt: egész évre - 12 frt, fél évre - 6 frt. Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG**: egész évre - 8 frt, fél évre - 4 frt. Csupán a **POLITIKAI UJDONSÁGOK**: egész évre - 6 frt, fél évre - 3 frt.

40-dik szám. 1878. BUDAPEST, OKTÓBER 6. XXV. évfolyam.

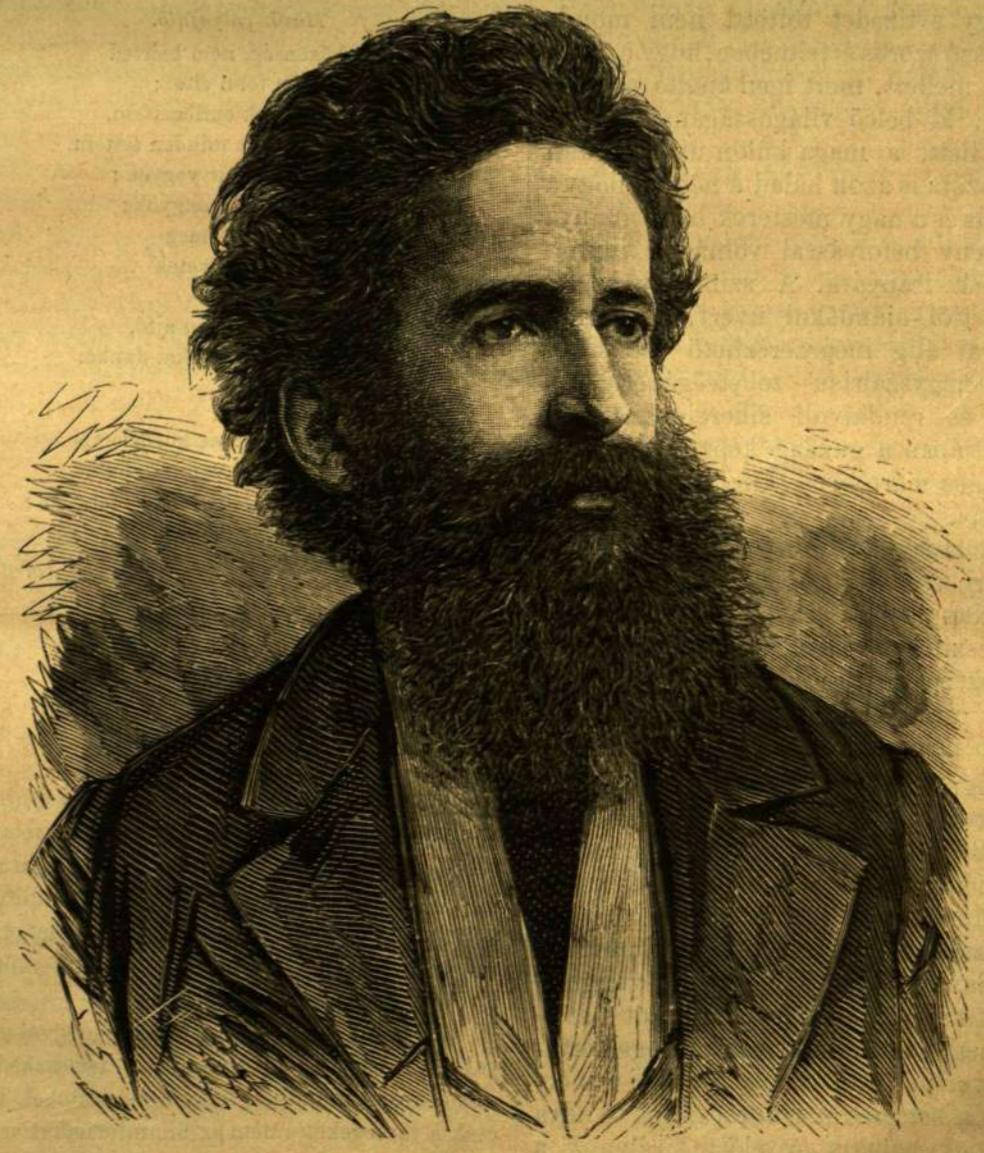
MAKART JÁNOS.

A PÁRISI világkiállítás képzőművészeti osztályában egy rendkívül nagy terjedelmű, szép festmény vonja magára a közfigyelmet. Makart János történelmi festőnek műve az, eredetije a szintén ritka nagysága és kitűnően sikerült fametszvénynek, melyet lapunk mai számában olvasóinknak bemutatgatni különös örömmünkre szolgál. A franciaiak, kik 1870-71-ben szenvedett véres veszteségeik után a politikai szereplés terén kissé hátrébe vonultak, ez idő szerint legfőbb érdeküknek tartják az egész világ előtt új meg új tényekkel és tünetésekkel bebizonyítani azt, hogy legalább a béke műveiben s különösen a művészet terén föltétlen elsőségük csorbát nem szenvedett. Önerzetüknek jogosultságát e részben el kell ismernünk; s helyzetük némi magyarázatul szolgál ama feltékenységnek is, melylyel a szomszédban fölmerülő kitűnőségekkel szemben rögtön állást foglalni sietnek. Képzhetni mily mohón lesték s mily kíváncsisággal szemlélik jelenleg Makart festményét, kinek híre évek óta mind szélesebb körökben elterjedve, hozzájuk is eljutott, de ki a világtárlat megnyitáig művei közül egyet sem állított volt ki Franciaországban.

Ők a művészet termékei közül rendszerint csak a magukéit képesek igazán élvezni és megbecsülni, legfőkébb még azt, a mely az ő napjuk sugarában érlelődött. Mindamellett ma már ők is elismerik, hogy Makart a jelen század legkitűnőbb tehetségei közé sorolandó, kinek az ő körükben is elsőrendű szerep jutna. Tiszteletüknek az osztrák-német mester irányában a világtárlat azzal is kifejezést adtak, hogy festményét a jutalomdíjak legelsőjével tüntették ki.

Ez Makartnak legújabb hódítása, tán legnagyobb sikereinek egyike. Franciaországon kívül egyébiránt a bámulatos tehetségű festő híret és műveit már régebben ismerik s jól tudják, hogy a mi különösen színező tehetségét illeti, páratlan lángelméje versenytársat nem ismer.

A szóban forgó festmény tárgyáról, a



MAKART JÁNOS.